

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Onların qapısı
nə zaman
açılacaq? -
2025-də
amnistiya
gözləntisi
yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 3 aprel 2025-ci il Cümə axşamı № 54 (8664) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Almaniya Prezidenti Bakıda
“Qarabağ Azərbaycandır!” dedi

İlham Əliyev
sülhün iki əsas
şərtini açıqladı;
Ştaynmayer isə...

yazısı səh.3-də

İrəvanın vaxtı bitir... -
o sənədin 18-ci “bəndi”

yazısı səh.8-də

Kremlin ilginç Qafqaz
planı - şimal təhlükəsi ən
çox bu ölkəni gözləyir

yazısı səh.5-də

32 ildir açıq qalan sual:
bu işğalı önləmək olardımı?

yazısı səh.6-də

Tramp Reyqanın yaratdığı institutu
bağlayır, binasını isə...

yazısı səh.7-də

Böyük güclərin region
uğrunda savaşı -
Azərbaycana təsirlər

yazısı səh.10-da

100-dən çox layihə icra edən
meqaşirkətdən narazılıq-
“evlərdə çat əmələ gəlib”

yazısı səh.12-də

İpoteka marafonu,
2025-ci ildə
beş minə yaxın vətəndaş...

yazısı səh.14-də

Toy mövsümü başladı -
restoranlar toyların
azlığından gileylənir

yazısı səh.15-də

Turizm Agentliyində
yoxlama nə vaxt bitəcək?

yazısı səh.2-də

ERMƏNİLƏRİN QARABAGƏ QAYIDIŞI BAŞLANIR? - BAKIDAN REAKSİYA

Separatçılar məsələnin guya dinc yolla həll olunacağı iddialarını tirajlayır; **politoloq:**
“Bəzi xarici dairələr istəyir ki...”

yazısı səh.9-da

Uşaqlarla bağlı SOS! - siqaret qədər təhlükəli çipsilər

Piylənmə, şəkərli diabet, sonsuzluq... Həkimlərdən valideynlərə ilginç xəbərdarlıq

yazısı səh.11-də

Səxavət Məmməd

“Ermənilərin
bir qismi
məğlubiyyətlə
barışmayıb”

yazısı səh.7-də

Vitali Belasanyan

Xocalı qatili
İrəvanda
təzədən
“xortladı”

yazısı səh.9-da

Qulu Məhərrəmli

“Bəzən sanki
küçədən birini
tutub efirə
çıxarırlar...”

yazısı səh.13-də

Prezident sülh üçün iki şərti açıqladı

"Bu günə qədər sülh müqaviləsinin mətni tam razılaşdırılıb, 17 paragrafdan ibarətdir. Azərbaycan burada hər hansı bir əlavə şərt irəli sürmür. Bizim şərtlərimiz Ermənistan üçün bəlidir, yenilik deyil. Bu şərtləri biz uzun müddət ərzində irəli sürürük. Ancaq Ermənistandan bu günə qədər hər hansı bir ciddi cavab almamışıq. Nədən ibarətdir bu? Birinci, ATƏT-in Minsk Qrupu ləğv edilməlidir". Musavat.com xəbər verir ki, bu fikirləri Prezident İlham Əliyev Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayerlə mətbuata bəyanatında söyləyib.

Dövlət başçısı əlavə edib: "İkinci məsələ Ermənistanın Konstitusiyası ilə bağlıdır. Ermənistan Konstitusiyasında Ermənistan müstəqillik aktına istinad var. O konstitusiyanın tərkib hissəsidir. Orada isə Azərbaycanın hüquqi, tarixi ərazisi Ermənistanla birləşməsi haqqında müddəa var və bu, bizə qarşı açıq ərazi iddiası sayılır. Ona görə Ermənistan Konstitusiyasından bu bəndin çıxarılması bizim legitim tələbimizdir. Bu iki şərt təmin olunandan sonra sülh müqaviləsinə imzalanmaq üçün heç bir maneə olmayacaq. Necə deyirlər, top Ermənistanın tərəfindədir. Əgər Ermənistan doğrudan da sülh müqaviləsinə imzalamaq istəyirsə, Azərbaycanın bu iki legitim şərtini qəbul etməlidir".

Ştaynmayer Şəhidlər xiyabanında

Azərbaycanda rəsmi səfərdə olan Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer və xanımı Elke Büdenbender aprelin 2-də Şəhidlər xiyabanını ziyarət ediblər. Musavat.com xəbər verir ki, prezident Frank-Valter Ştaynmayer Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədə canlarından keçmiş qəhrəman Vətən övladlarının xatirəsini ehtiramla yad edib, "Əbədi məşəl" abidəsinin önünə əklil qoyub. Sonra Bakının ən hündür nöqtəsindən paytaxtımızın mənzərəsini seyr edən ali qonağa və xanımına Şəhidlər xiyabanının tarixi və şəhərdə görülən abadlıq-quruculuq işləri barədə məlumat verilib.

"Toplum TV" işi üzrə məhkəmə başlayıb

"Toplum TV" işi üzrə məhkəmə başlayıb. Aprelin 2-də Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Azər Tağıyevin sədrliyi ilə keçirilən prosesdə anket məlumatları dəqiqləşdirilib. Təqsirləndirilən şəxslərin vəkilləri onların ev dustaqlığına buraxılması ilə bağlı vəsatət təqdim edib. Ələsgər Məmmədlinin səhhəti ilə əlaqədar verilən vəsatətə baxılacağı deyilib. Digər vəsatətlər təmin olunmayıb. Akif Qurbanovun işə yeni qoşulan vəkili Fuad Ağayev cinayət işi materialları ilə tanış olmaq üçün məhkəmədən vaxt istəyib. Məhkəmənin hazırkı iclası aprelin 24-dək təxirə salınıb. Xatırladaq ki, ötən il martın 6-da "Toplum TV" internet televiziyaşının yerləşdiyi ofisdə və daha bir neçə ünvanda Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən əməliyyat keçirilib.

"Toplum TV"-nin həmtəsisçiləri Akif Qurbanov, Ələsgər Əhmədov (Məmmədli), əməkdaşları və III Respublika Platformasının qurucu üzvü Ruslan İzzətli barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

Onlara qarşı Cinayət Məcəlləsinin 206.3.2 (qaçaqmalçılıq qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədildikdə) maddəsi ilə cinayət işi açılıb. Daha sonra iş üzrə təqsirləndirilən şəxslərə qarşı əlavə olaraq ittihamlar (Cinayət Məcəlləsinin 162-1.1, 192.3.2, 193-1.3.1, 193-1.3.2, 206.4, 213.2.1 maddələri ilə) irəli sürülüb.

Bu gün 27 dərəcə isti olacaq

Bakıda və Abşeron yarımadasında aprelin 3-də hava şəraitinin dəyişən buludlu olacağı, aralıq tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən verilən məlumata görə, gecəyə doğru bəzi şəhərlərdə ərazilərdə qisməddəli az yağış yağacağı ehtimalı var.

Gecə və şəhər bəzi yerlərdə zəif duman olacaq. Müləyim cənub-qərb küləyi gündüz şimal-qərb küləyi ilə əvəz olunaçaq. Havanın temperaturu gecə 9-14° isti, gündüz 22-27° isti, dağlarda gecə 3-8° isti, gündüz 12-17° isti olacaq.

Turizm Agentliyində yoxlama davam edir

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi

Dövlət Turizm Agentliyində bir müddət əvvəl başlayan yoxlama prosesi davam edir. Hesablama Palatasından Modern.az-ın sorğusuna cavab olaraq bildirilib ki, audit prosesi yanvardan başlayıb. Məlumatda deyilir ki, yoxlama prosesi Hesablama Palatasının 6 dekabr 2024-cü il tarixli kollegiya qərarı ilə təsdiq edilmiş 2025-ci il üçün iş planına əsasən aparılır.

"Plana əsasən, cari ilin yanvar ayından başlayaraq Dövlət Turizm Agentliyində dövlət vəsaitlərinin və digər dövlət əmlakının idarə olunmasının auditi keçirilir və "Hesablama Palatası haqqında" Qanunun 22-ci maddəsinə uy-

ğun olaraq hazırda audit prosesi davam edir", - qurumdan verilən məlumatda qeyd olunub. Xatırladaq ki, mart ayının əvvəlində Prezident İlham Əliyev Dövlət Turizm Agentliyinin rəhbəri Fuad Nağıyevə şiddətli töhmət elan edib. Ona işində

yol verdiyi nöqsanlara görə töhmət verilib.

Dövlət Turizm Agentliyi Aparatının əməkdaşı Nəcat Hüseynov Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən 04 mart 2025-ci ildə şübhəli şəxs kimi tutulub və məhkəmə qarşısına çıxarılaraq Bakı şəhəri Səbəyel Rayon Məhkəməsi tərəfindən barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib. O, xidməti fəaliyyət zamanı vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmədə ittiham olunur.

Ağdamda mina partladı: xəsarət alan var

İşğaldan azad edilmiş Ağdam rayonunun Çəmənli kəndi ərazisində aprelin 2-də mina hadisəsi baş verib. Bu barədə Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi, Baş Prokurorluğu və Məntəməzləmə Agentliyinin (ANAMA) mətbuat xidmətləri məlumat yayıb. 1968-ci il təvəllüdlü Ağdam rayon sakini Nurəddin Feyzi oğlu Abbasov heyvan otararkən keçmiş təmas xəttində, minalardan təminlənməmiş əraziyə daxil olaraq piyada əleyhinə minanın partlayışı nəticəsində ayağından xəsarət alıb. Xəsarət alan şəxs xəstəxanaya təxliyə edilib. Faktla bağlı Ağdam Rayon Prokurorluğunda araşdırma aparılır. ANAMA, DİN və Baş Prokurorluq bir daha vətəndaşları təhlükəsizlik qaydalarına riayət etməyə, mina təhlükəsi işarələrinin göstəricilərinə diqqətlə yanaşmağa və bələd olmadıqları ərazilərə daxil olmamağa çağırır.

"Lalə Şövkət xəstəxanasının adını eşitmək istəmir" - oğlu

"Lalə xanım nisbətən yaxşıdır. Səhhətində irəliləyiş var. Ümumiyyətlə, infarktdan sonra görək uzun müddət özünü qoruyasan. Mən də onu qoruyuram". Bu sözləri Teleqraf-a ləğv edilmiş Azərbaycan Liberal Partiyasının (ALP) sabiq lideri, keçmiş dövlət katibi Lalə Şövkətin oğlu Sidqi Şövkət deyib.

"Müalicəsi davam edir. Infarktdan sonra həkimlər Lalə xanıma çox hərəkət etməməyi və danışmamağı tövsiyə etmişdi. Sadəcə, infarktdan sonra həmişə tövsiyə olunur ki, pasiyent çox hərəkət etməsin, çox ünsiyyətdə olmasın. Lalə xanım da daha çox ev şəraitində müalicəyə üstünlük verir, xəstəxanasının adını belə eşitmək istəmir", - o qeyd edib. Xatırladaq ki, Lalə Şövkət 2021-ci ildə infarkt keçirib, ürək əməliyyatı olunub.

Cərrah canlı yayım açdı, araşdırma başladı

Üzgərmə əməliyyatında canlı yayım açan cərrahla bağlı araşdırma başlayıb. Bu barədə Analitik Ekspertiza Mərkəzindən məlumat verilib. Məlumatda deyilir ki, hadisənin araşdırılması üçün işçi qrup yaradılıb. "Məsələ ciddi araşdırılacaq və ehtiyac yarandığı halda plandankənar yoxlamanın açılması barədə qərar qəbul ediləcək. Araşdırmanın nəticəsi barədə ictimaiyyətdə məlumat veriləcək", - qurumdan verilən məlumatda bildirilir.

Qeyd edək ki, sosial mediada "Tuana estetic centre" klinikasında Esmira adlı cərrahın üzgərmə əməliyyatı zamanı xəstənin dərisini əlində tutub, canlı yayım açdığı haqda videogörüntülər yayılıb.

Şəkiddə 45 yaşlı kişi özünü asdı

Şəki şəhər sakini 1980-ci il təvəllüdlü Məmmədov Səbuhi yaşadığı evin həyətinə özünü asaraq intihar edib. Faktla bağlı araşdırma aparılır.

Neftçalada narkokuryer saxlanıldı

Neftçala Rayon Polis Şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən keçirilən əməliyyat nəticəsində narkokuryerlik edən Salyan rayon sakini, əvvəllər məhkum olunmuş Elsevər Cəbrayilov saxlanılıb. DİN-in Mətbuat Xidmətinin Şirvan regional qrupundan verilən məlumata görə, ondan 9 kiloqramdan artıq heroin və marixuana aşkar edilərək götürülüb. Dindirilmə zamanı E.Cəbrayilov pul müqabilində narkokuryerlik etdiyini bildirib. Faktla bağlı cinayət işi başlanılıb, E.Cəbrayilov barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib. Araşdırmalar davam etdirilir.

Sumqayıtda silah-sursat aşkarlandı

Sumqayıt şəhərində silah-sursat aşkar edilib. Musavat.com-un məlumatına görə, hadisə şəhərin 42-ci məhəlləsində qeydə alınıb. Ərazidən 1 ədəd "AK 74" markalı "Kalaşnikov" avtomatı və həmin avtomata məxsus 1 ədəd daraq aşkar olunub. Tapılan silah-sursat aidiyyəti üzrə təhvil verilib. Faktla bağlı araşdırma aparılır.

Aprelin 2-də Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayerin rəsmi qarşılanma mərasimi olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayeri və birinci xanım Elke Büdenbenderi qarşıladılar.

Almaniya Federativ Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının dövlət himnləri səsləndirildi.

Daha sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayerlə təkbətek görüşü olub. Eyni zamanda Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın Almaniya Federativ Respublikasının birinci xanımı Elke Büdenbender ilə aprelin 2-də görüşü olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayerlə geniş tərkibdə görüşü keçirilib.

Görüşdə çıxış edən Prezident İlham Əliyev bildirib ki, ikitərəfli görüş zamanı ikitərəfli gündəliyə daxil olan geniş, əhatəli məsələlər, eləcə də beynəlxalq məsələlər müzakirə edilib. Dövlət başçısı deyib: "Almaniya Prezidentini Azərbaycanda qəbul etməkdən çox məmnunam. Bildiyiniz kimi, bizim mütemadi təmaslarımız olub. Biz keçən il Berlində görüşmüşdük və mən dəvətimi qəbul etdiyinizə görə Sizə minnətdaram. Əminəm ki, səfər çox faydalı, məhsuldar olacaq və bizim ikitərəfli əlaqələrimizə yeni təkan verəcəkdir. Xoş gəlmisiniz, cənab Prezident".

Prezident Frank-Valter Ştaynmayer öz növbəsində Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü çatdırıb və deyib: "Səməmi dəvətinizə görə təşəkkür edirəm. İcazə verin bildirim ki, uzun illərdən sonra yenidən Azərbaycanda olmaq xoşdur. Sonuncu səfərim xarici işlər naziri qismində 2016-cı ildə oldu. Ötən 9 ildə geosiyasi dəyişikliklərə gəlincə, bu, əbədiyyət kimi görünür. Lakin düzünü söyləsək, mən təxminən iki il bundan əvvəl Azərbaycan ərazisində-Xəzərin şərq hissəsində olmuşam. Sizin Aktaudakı logistika mərkəzinə ziyarət edərkən və Azərbaycan gəmisinə minərkən mən öyrəndim ki, bu gəmi Azərbaycan ərazisidir. Ona görə də buraya, Bakıya yenidən qayıtmaq və bu günlərdə zəruri olan çox geniş fikir mübadiləsi aparmaq üçün imkana malik olmaq xoşdur".

Görüşdə Orta dəhliz layihəsi və bu layihədə Azərbaycanın rolu, ölkələrimiz arasında enerji sahəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edilib, yaşıl enerji ilə bağlı əməkdaşlığa toxunulub. COP29-un Azərbaycanda yüksək səviyyədə təşkil edildiyi və həmin tədbir zamanı iqlim gündəliyi ilə bağlı mühüm nəticələrin əldə olundu-

Almaniya Prezidenti Bakıda

"Qarabağ Azərbaycandır!" dedi

Prezident İlham Əliyev sülh şərtlərini açıqladı; Ştaynmayer sülh sazişinin tezliklə imzalanacağına ümid etdiyini bildirdi

ğu vurğulanıb.

Söhbət zamanı humanitar əlaqələrin inkişafına toxunulub. Alman icmasının uzun illər Azərbaycanda sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşaması və onlara dövlət səviyyəsində göstərilən yüksək diqqət qeyd edilib.

Daha sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer mətbuata bəyanatlarla çıxış edib, jurnalistlərin suallarını cavablandırıblar.

Prezident İlham Əliyev bəyanatında deyib: "Mən tam əminəm ki, bu səfər bizim əlaqələrimizə yeni müsbət təkan verəcək. İqtisadi sahədə əldə edilmiş nəticələr bizi təbii olaraq ruhlandırır. Çünki bu ilin yanvar-fevral aylarında bizim ticarət dövriyyəmə təxminən üç dəfə artıb. Bərpaulunan enerji sahəsində, harada ki, Almaniya şirkətlərinin çox böyük təcrübəsi var, Azərbaycanın da çox böyük potensialı, planları var. Biz xarici investitorların sərmayəsi hesabına 2030-cu ilə qədər bərpaulunan enerji növlərinin istehsal gücünü 6 qıqavata çatdırmaq fikrindəyik və bu, tam realdır. Bunun bir hissəsi Avropaya ixrac ediləcək".

Prezident İlham Əliyev sülh danışıqları ilə bağlı da almaniyalı həmkarına məlumat verib: "Tarixi zəfərimiz sülh danışıqlarına yol açmışdır və hesab edirəm ki, bu gün Azərbaycanın və Ermənistanın sülhün əldə edilməsində mövqeləri bir-birinə kifayət qədər yaxınlaşmışdır".

Almaniya Prezidentinin Azərbaycana bu səfərinin çox müsbət nəticələrinin olacağından əminliyini vurğulayan dövlət başçısı deyib: "İkitərəfli münasibətlər tarixində bu, Almaniya Prezidentinin Azərbaycana birinci

rəsmi səfəridir və əminəm ki, səfərin yekunları ölkələrimizi bir-birinə daha yaxın edəcəkdir. Bu gün söhbət əsnasında mən cənab prezidenti Azərbaycan-Ermənistan sülh prosesi ilə bağlı kifayət qədər məlumatlandırdım. Bildirdim ki, İkinci Qarabağ müharibəsi başa çatandan sonra məhz Azərbaycan və şəxsən mən sülh danışıqlarının başlanmasının təşəbbüskarı olmuşam. O vaxt nə Ermənistan, nə də ki, o vaxt hələ fəaliyyət göstərən ATƏT-in Minsk Qrupu belə bir təklif irəli sürməmişdi. Bu təklifi Azərbaycan tərəfi vermişdir. Bu özlüyündə onu göstərir ki, biz sülh müqaviləsinin bağlanması üçün nə qədər maraqlıyıq".

Dövlət başçısı bildirib ki, 2024-cü ilin yanvarına qədər Ermənistanın təkidlə sülh müqaviləsinə salmaq istədiyi dırnaqarası "Dağlıq Qarabağ respublikası" yoxdur, bu, ancaq Ermənistanın xülyalarında mövcud olub: "Azərbaycanın Qarabağ bölgəsi mövcuddur. Bu günə qədər sülh müqaviləsinin mətni tam razılaşdırılıb, 17 paragrafdan ibarətdir.

Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer isə mətbuata bəyanatla çıxış edərkən bildirib ki, Almaniya Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu (TBNM - Orta dəhliz) layihəsinə böyük əhəmiyyət verir. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan mühüm ticarət yollarının kəsişdiyi bir haba çevrilib: "Berlin nəqliyyat sahəsində əməkdaşlığın inkişafının tərəfdarıdır. Azərbaycan Mərkəzi Asiya, Uzaq Şərq və Çinlə nəqliyyat əlaqələrimizin inkişafında mühüm rol oynaya bilər. Bu baxımdan Orta dəhliz Almaniya iqtisadiyyatı üçün vacib layihədir".

F.Ştaynmayer həmçinin

din mövqeyidir. Biz həmişə demişik ki, bu, sizin (Azərbaycan) ərazinizdir və bu gün Almaniyanın bu mövqeyini təsdiqləyirik".

Almaniya Prezidenti xatırladı ki, 2022-ci ildə Rusiya qazının təchizatında fasilələr yarandığı zaman Azərbaycan Almaniyanı lazımi həcmdə qazla təmin etmək öhdəliyini üzərinə götürüb.

O, ölkələr arasındakı münasibətlərin tarixini xatırladaraq, alman şərabçılarının kənd təsərrüfatının bu sahəsinin inkişafına əhəmiyyətli töhfə verdiyini, Almaniya şirkətlərinin neft hasilatında və enerji sisteminin yaradılmasında iştirak etdiyini qeyd

edib.

"Azərbaycanda çoxlu sayda alman yaşayıb. Tarixə nəzər salmaq çox vacibdir", - Almaniya Prezidenti bildirib. O vurğulayıb ki, tarixi əlaqələr ölkələr arasındakı mövcud münasibətləri anlamaq üçün çox vacibdir.

F.Ştaynmayer qeyd edib ki, Azərbaycanda alman dilinin öyrənilməsinə və Almaniya təhsil böyük maraq var: "Buna görə də biz təhsil və elm sahələrində əməkdaşlığımızı genişləndirməliyik".

Almaniya Prezidenti həmçinin qarşılıqlı iqtisadi əlaqələrin perspektivlərini və hər iki ölkənin beynəlxalq hüquq normalarına sadıqlığını diqqətə çatdırıb.

Frank-Valter Ştaynmayer hesab edir ki, Azərbaycan və Ermənistan qarşılıqlı etimadın bərpası üçün vaxt lazım olacaq: "Qarşılıqlı etimad bərpa etmək üçün vaxt və səy lazımdır. Bu, çox uzun bir prosesdir. Ölkələrə və xalqlara hələ çox vaxt lazım olacaq. Barışıq üçün zaman lazımdır və onu əldən verməməliyik".

Onun sözlərinə görə, iki ölkə arasında münasibətlərin qurulmasında ilk addım sülh sazişinin imzalanması ola bilər: "Düşünürəm ki, sülh sazişinin imzalanması üçün söylənilən şərtlər yerinə yetiriləndir. Hər iki tərəf razılığa gələcək, Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh prosesinin qarşısındakı maneələr aradan qaldırılacaq".

Aprelin 2-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin adından Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayerin şəərəfinə rəsmi nahar verilib.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

vurğulayıb ki, Cənubi Qafqazda dayanıqlı sülh və sabitlik regionun iqtisadi inkişafına daha böyük təkan verəcək.

Almaniya Prezidenti Azərbaycan və Ermənistan sülh sazişi mətninin razılaşdırılmasının başa çatması münasibətilə təbrik edib. F.Ştaynmayer rəsmi Bakı və İrəvanı məqamı əldən verməməyə, eləcə də sazişi mümkün qədər tez imzalamağa çağırıb: "Çox böyük bir addım atılıb. Hər iki tərəfi sülh sazişi mətninin razılaşdırılmasını başa çatdırmaqları münasibətilə təbrik edirəm. Bu gün Prezident İlham Əliyevlə görüşdə sülh sazişinin tezliklə imzalanmasının şahidi ola biləcəyimizə ümidvar olduğumu qeyd etdim. Cənubi Qafqazda dayanıqlı sülh olacaq. Buna çox ümid edirəm və tərəfləri bütün çətinliklərə və çağırışlara baxmayaraq, bu məqamı qaçırmamağa çağırıram. Prosesi başa çatdırmaq üçün tərəflər siyasi iradə nümayiş etdirməlidirlər. Əminəm ki, bu, baş verəcək. Qarabağ Azərbaycandır, bu, rəsmi Berlinin birbaşa və ay-

Paşinyanın adamından Bakıya ittiham - sərhəddə görüş iddiası

Bakıdan reaksiya verildi

Aydın Hüseynov

Ermənistan parlamentinin Xarici Əlaqələr Daimi Komitəsinin sədri, hakim partiyanın üzvü Sarqis Xandanyan X səhifəsində maraqlı paylaşım edib. O, azərbaycanlı həmkarının iki ölkə parlament komitələrinin iclasının keçirilməsi təklifini rədd etdiyini bildirib.

Xandanyanın sözlərinə görə, Azərbaycan parlamentinin Beynəlxalq məsələlər komissiyasının rəhbəri Səməd Seyidova sülh sazişi layihəsinin müzakirəsi üçün iki ölkənin sərhədində görüş təşkil etməyi təklif edib. "Azərbaycanlı həmkarım açıq şəkildə təşəbbüsü rədd etdi və hətta mənə "populist" adlandırdı. Sülh arzusu populizm hesab olunursa, mən bu yarıqlı lazım olduğu qədər daşımaqdan qürur duyuram", - Xandanyan qeyd edib.

Paşinyanın adamı həmçinin təklifin qüvvədə qaldığını, parlamentlərə səviyyədə etimadın möhkəmləndirilməsi yönündə atılan addımlarda iştirak etməyə, regionda sülh və sabitlik naminə fəaliyyətini davam etdirməyə hazır olduğunu bildirib.

Xandanyanın iddiaları əsaslıdır?

Milli Məclisin deputatı Aydın Hüseynov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, erməni deputat Sarqis Xandanyan verdiyi bu açıqlamadakı bəzi fikirlərin özü populist fikirlərdir: "Məsələn, Xandanyan deyir ki, sülh arzusu populizm hesab olunursa, mən bu yarıqlı lazım olduğu qədər daşımaqdan qürur duyuram. Bu cümlə başdan ayağa populizmdir. İkincisi, erməni hara, sülh tərəfdarı olmaq hara? Ermənistan hökumətinin üzvləri, deputatları sülhdən danışsalar da realıqda sülhdən uzaqdırlar. Son vaxtlar az qala hər gün Azərbaycanla şərti sərhəddə atəşkəsi pozmaları, təxribatlar həyata keçirmələri bir daha təsdiqləyir ki, Ermənistan sülh istəmir, sülh sazişini imzalamamaq üçün bəhanələr axtarır. Xandanyan unudur ki, sülh danışıqları prosesi deputatlar vasitəsilə aparılır. Sülh prosesi indiye qədər ilk növbədə ölkələrin birinci şəxsləri, həmçinin onların xüsusi nümayəndələri və xarici işlər nazirləri vasitəsilə aparılıb. Və bundan sonra da belə olacağı aydındır. Erməni deputat bunu, hər halda, bilməmiş deyil. Lakin bildiyi halda o cür açıqlama verirsə, deməli, ənənəvi erməni hiyləgərliyi, yalanı, populizmi yenə öndədir".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Demokrat senator Trampı bir sutka tənqid etdi

Nyu-Cersi ştatından demokrat senator Kori Buker ABŞ Konqresinin yuxarı palatasında ən uzun çıxış etməklə tarixi rekorda imza atıb. Musavat.com Associated Press (AP) agentliyinə istinadən xəbər verir ki, onun çıxışı 25 saatdan çox davam edib.

Buker çıxışına başlayarkən "Fiziki imkanlarım yetənə qədər burada qalacağam" deyib. Qeyd olunur ki, 55 yaşlı senator, keçmiş amerikalı futbolçu 25 saat 5 dəqiqədən sonra ABŞ-ın hazırkı prezidenti Donald Trampı tənqid edən çıxışını tamamlayıb. Agentlik qeyd edir ki, çıxışı zamanı ona Demokratik Partiya üzvləri tərəfindən suallar verilib və bu, qısa fasilələr üçün imkan yaradıb.

AP-nin məlumatına görə, senator bununla da 1957-ci il Mülki Hüquqlar Aktının qəbuluna qarşı çıxan Cənubi Karolinadan demokrat senator Strom Turmondun 68 il əvvəl müəyyən etdiyi rekordu qırıb.

□ **Musavat.com**

"İrana qarşı mümkün hücum Amerika, İsrail və ya onların hər ikisi tərəfindən birgə həyata keçirilə bilər". Bu barədə İsrailin Kanal-14 televiziyası məlumat yayıb (Axar.az).

İranın vurulacağı yeni tarix -

"Tehran ya güzəştə gedəcək, ya da..."

"İsrail və ABŞ misli görünməmiş zərbə vurmaqla təkcə İranın nüvə proqramını yox, həm də SEPAH-ı iflic vəziyyətə salmaq niyyətindədir, bu zərbə İslam respublikasının ciddi zəifləməsinə və hətta süqutuna səbəb ola bilər", - məlumatda bildirilib.

Kanal əlavə edib ki, Trampın son təhdidləri ilə yanaşı, İsrail hərbi hava qüvvələrinin intensiv təlimləri İranın nüvə obyektlərinə belə bir hücumu hazırlığın ciddi əlamətləridir.

İsraili politoloq Mixail Pellivertə görə isə İran ABŞ-ın şərtləri ilə razılaşmalı olacaq, əks halda, hərbi eskalasiya qaçılmaz görünür. "Müharibə ehtimalı, təəssüf ki, çox yüksəkdir. İndi çox şey İrandan, onun nüvə proqramının inkişafı ilə bağlı siyasətini nə qədər yumşaltmağa hazır olacağından asılı olacaq. Çünki İranın bu istiqamətdə böyük irəliləyiş əldə etdiyi hər kəsə aydındır. İndi ondan tələb olunan tək şey nüvə tədqiqatını dayandırmaq və Yaxın Şərqdəki anti-Qərb, anti-İsrail qüvvələrdən dəstəyi kəsməkdir", - politoloq Minval.az-a müsahibəsində qeyd edib. Bu gözləntilər və xəbərdarlıqlar nə dərəcədə əsaslıdır? İrana zərbə hazırlığı indi hansı mərhələdədir? Dinc danışıqlar limiti doğrudanmı bitir? Trampın 100 günü bitənədək (mayın 1) İran vurula bilərmi?

Siyasi şərhçi Şəhla Cəlilzadə "Yeni Müsavat"a deyib ki, vaxtilə ABŞ necə Talibanı yaratmış, daha sonra onu məhv etməyə çalışmış, lakin buna nail olmadığı üçün ən sonda müəyyən şərtlər altında varlığını razılaşmışdısa, eləcə də İranın nüvə siyasətinin

1950-ci illərdə formalaşdırılması ABŞ ilə əlaqədardır: "ABŞ-ın dəstəyi ilə 1967-ci ildə Tehran Universitetində keçirilən sınaqla 5 meqavat gücündə nüvə reaktoru təsis olunmuş və uran 93 faiz

2015-ci ildə imzalanan 5+1 sazişindən ABŞ 2018-ci ildə çıxsa da, indiyədək İranın vədinə əməl etməməsi barədə hər hansı sübut-fakt təqdim edə bilməyib. Bununla yanaşı,

bəyanat yayıb tərəfləri dağınıq masasına dəvət edib, MAQATE rəhbəri gərginliyi azaltmaq üçün İrana səfər edəcək. İkinci ssenari isə İranın ABŞ və İsrailə razılaşmasıdır. Bu halda

zənginləşdirilmişdi. 1970-ci illərdəki İslam İnqilabından sonra ABŞ İranın nüvə tədqiqatlarına nəzarəti itirdiyinə görə təzyiq siyasətinə keçid etdi. Lakin on illərlə (46 il) davam edən iqtisadi sanksiyalar heç bir nəticə vermədi. İran nüvə tədqiqatlarına davam etməklə yanaşı, Yaxın Şərqdə proksi güclərə hərbi dəstək verməklə bölgədə ABŞ və İsrailin maraqlarına təhdid yaratmağa başladı. Bu təhdid HƏMAS-ın 7 oktyabr 2023-cü ildə İsrailə hücumu ilə letal hal aldıqdan sonra ABŞ İran siyasətini daha da sərtləşdirmək qərarı aldı. Düzdür, ABŞ-ın İranın nüvə təsislərinə hücum etməklə bağlı iddiaları hələ Trampın birinci prezidentlik dövrünün sonlarında da vardı. Lakin 2020-ci ildə Tramp hakimiyyətdən getdi".

Siyasi şərhçi deyir ki, indi isə Tramp ikinci prezidentliyi dövründə yenidən İrana təhdidləri gündəmə gətirib: "Bu təhdidlərə görə bir tərəfdən İran XİN-in rəhbəri Abbas Araççı diplomatiya alətləri ilə gərginliyi azaltmağa çalışaraq deyir ki, İranın nüvə silahı əldə etmək niyyəti yoxdur və

aydındır ki, İran nüvə silahı əldə etməyin bir addımlığındadır. Buna görə də İranın Ali dini lideri Xameneyi Trampın təhdidlərinə cavab olaraq iddia edir ki, əgər hücum baş verərsə, İranın nüvə silahı əldə etməkdən başqa "çıxış yolu" qalmayacaq. Xameneyinin baş müşaviri, yeni İrandakı dini sistemin təməl daşlarından biri olan Ali Laricani isə deyib ki, ABŞ və İsrailin hücumu İranın nüvə silahını yaratma prosesinin qarşısını ala bilməz, çünki yetəri qədər güclü təhlükəsizlik sistemi ilə təchiz olunub. Burada iki ssenari var: ABŞ və İsrailin hücumuna məruz qalarsa, İran nüvə silahı yaratdığını dünyaya elan edəcək, lakin bu halda onu "Şimali Koreyalasma" gözləyir. Bu, İran üçün əbədi sanksiya, həmçinin region üçün daimi gərginlik deməkdir. Elə buna görə də İranın vurulacağı ilə bağlı artan xəbərlər fonunda İran Prezidenti Pezeşkian Azərbaycana səfər edərək regional təhlükəsizlik təminatları ilə bağlı danışıqlar aparacaq. Həmçinin BMT müvafiq

İran Yaxın Şərqdəki proksi gücləri dəstəkləməkdən imtina etməlidir. Lakin bu, İranın regional gücünün sonlanması deməkdir ki, İranın dövlət adamlarının buna getməyəcəyi aydındır. Odur ki, yaxın vaxtlarda hərbi qarşıdurma ssenarisinin reallaşacağı gözlənilir. İran hücum təhdidlərinə cavab olaraq artıq bəyan edib ki, ABŞ hərbi bazalarını vuracaq. İran birbaşa olaraq İsraili, Amerika hərbi bazalarını, hətta ABŞ-ın regiondakı ərəb müttəfiqlərini belə hədəf ala bilər, həmçinin proksiləri olan Bab əl-Məndəb və Hörmüz keçidlərini bağlayaraq, global nəqliyyat infrastrukturunun fəaliyyətini ləngidə bilər. Başqa ifadə ilə, bu müharibənin nəticələrini, sadəcə, tərəflər deyil, çoxları hiss edə bilər".

Siyasi şərhçi bildirib ki, hətta Qərb ekspertləri İranın ABŞ və İsrailin hücumları qarşısında məğlub olacağını ehtimal etmirlər: "Əksinə, qarşıdurmanın sonunda ABŞ-la İranın razılaşmaya gələcəyini təxmin edirlər".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Ümumrusiya İctimai Rəyin Öyrənilməsi Mərkəzinin bu günlərdə keçirdiyi sorğusunun nəticəsinə görə, rusiyalıların 79,8%-i (!) Vladimir Putinə güvənir. Respondentlərin yalnız 16%-i Putinə inanmadığını bildirib. 78,1% Putinin fəaliyyətini müsbət, 13,6% isə mənfi qiymətləndirib.

Bu, Rusiyanı qonşu ölkənin əraziləri hesabına, silah gücünə böyütməyə davam edən Putinə çox böyük rəğbətdən xəbər verir. Eyni zamanda bölgemizlə bağlı narahatlığı gücləndirir.

Sual isə belədir: Ukrayna münaqişəsinin bitməsi və ya dondurulması, Tramp Amerikasının isə Avropada və digər bölgələrdə global mövcudluğunun zəifləməsi ilə Kremlin postsovet məkanında, konkret olaraq, Cənubi Qafqazda əl-qolu açılmış olacaqmı?

"Rusiya çox güman ki, "yaxın xaric" ölkələrinə, xüsusən də keçmiş SSRİ ərazisindəki və Şərqi Avropadakı ölkələrə hərbi-siyasi təzyiqlər də daxil, öz təsirini gücləndirməkdə davam edəcək. Yeni hərbi əməliyyatlar və ya

Kremlin ilginç Qafqaz planı -

Şimal təhlükəsi ən çox bu ölkəni gözləyir

ləndirməyi hədəfləyib və Ukraynadakı hərbi əməliyyatların nəticəsi Moskvanın sözügedən məkanda strategiyasının müəyyənləşməsində əsas rol oynayacaq: "Bu, həmin ölkələrdə həm təhlükəsizlik, həm də siyasi-iqtisadi proseslərə təsir göstərə, onları həm Rusiya, həm də Qərb tərəfdaşları ilə bağlı xarici iqtisadi və strateji prioritetlərinə yenidən baxmağa sövq edə bilər".

Kremlin Güney Qafqazla bağlı yeni məxfi planı varmı? O halda təhlükə ən çox hansı ölkəni gözləyir - Ermənistanı, Gürcüstanı, yoxsa?.

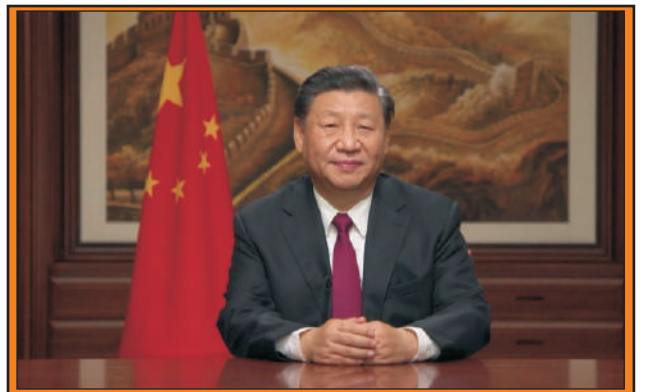
Milli Məclisin deputatı, Ana Vətən Partiyasının

həyata keçirmir. Məhz bu səbəbdən zaman-zaman Rusiya mətbuatında Ermənistan əleyhinə fikirlər səsləndirilir. Təbii ki, irəliləyən zamanda rəsmi Moskva global müstəvidə baş verən dəyişikliklər fonunda yenidən Ermənistan üzərindən regionda olan ənənəvi təsir rıçaqlarını bərpa etmək cəhdləri edəcək. Lakin mövcud situasiyada Azərbaycanın rolu tamamilə fərqlidir. Ölkəmiz Cənubi Qafqazda dəyişdirilməsi mümkün olmayan yeni geosiyasi konfigurasiya formalaşdırıb. Azərbaycan regionda qüvvələr balansını dəyişmək istəyən hər kəsi neytrallaşdırmağı bacarır. Mövcud

nı" vasitəsilə Qərbi Avropanı Sovet təsirindən uzaqlaşdırdı. Lakin Avropanın vahidləşməsi daha çox iqtisadi və sosial rifah çərçivəsində reallaşdı. Hərbi və siyasi mənada isə Avropa həmişə ABŞ-ın dəstəyinə möhtac oldu. Bu, xüsusilə NATO-nun mövcudluğu və Avropanın müdafiəsinin əsasən ABŞ tərəfindən təmin olunmasında özünü göstərdi. Böyük Britaniya və Fransa kimi nüvə gücləri belə, öz milli maraqlarını Avropa maraqlarından üstün tutmağa meyilli oldular. Almaniya iqtisadi güc olsa da, hərbi güc baxımından heç vaxt bu iki dövlət qədər təsirli bir mövqe tuta bilmədi. Bu səbəbdən Şərqi Avropa uzun müddət Rusiyanın təsir dairəsində qaldı və Moskva buranı "arxa baxçası" hesab etdi. 1946-cı ildə İrani tərk edərək Yaxın Şərqdəki təsir dairəsini əsasən ABŞ, Britaniya və qismən Fransa ilə bölüşmək məcburiyyətində qaldı. Nəticədə, İraq və Misir kimi ölkələr ABŞ və Rusiya arasında tərəddüdlü siyasət yürütdü, yalnız Suriya daha sabit şəkildə Moskvanın tərəfdarı olaraq qaldı. Ukrayna müharibəsi bu tarixi balans pozdu və nəticədə hər iki tərəf əvvəlki "razlaşmaları" bir növ ləğv etdi".

Siyasi ekspert Azərbaycan üçün olan bir vacib məqama da toxundu: "Rusiya Cənubi Qafqazı 300 ildən çoxdur ki, öz təsir dairəsi kimi görür. Lakin İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra bu bölgədə yeni reallıq formalaşdı. Azərbaycan 44 günlük müharibədə qələbə qazandı və təkcə hərbi yox, eyni zamanda geosiyasi və iqtisadi baxımdan da mövqeyini möhkəmləndirdi. Türkiyə ilə müttəfiqlik səviyyəsini daha da yüksəltdi, Şuşa Bəyannaməsi imzalandı və regional balansda yeni güc mərkəzi formalaşdı.

Azərbaycanın Qərb dünyası ilə də mühüm əlaqələri var. Xüsusilə ABŞ-ın Yaxın Şərqdəki əsas müttəfiqi olan İsrailə strateji tərəfdaşlıq qurması Azərbaycanın global siyasətə çıxış imkanlarını genişləndirdi. İsrail vasitəsilə dünya siyasətində ciddi təsir gücünə malik olan yəhudi lobbisi ilə əlaqələr quruldu. Bundan əlavə, Azərbaycan fərqli mövqələrdə dayanan dövlətlər arasında əlaqələndirici rol malikdir ki, bu da onun regional güc kimi dəyərini artırır. Ona görə iranlılar tez-tez bura gəlir. Azərbaycan Türkiyə ilə

9 Mayda Putinin "əsas qonağı" Cinpin olacaq - dünya yeni ittifaqdan narahat olmalıdır?

"Rusiya Prezidenti Vladimir Putin aprelin 1-də Moskvada Çin xarici işlər naziri Van Yini qəbul edərkən iki ölkə arasındakı strateji tərəfdaşlığın artmasından məmnunluqla danışdı. Putinin sözlərinə görə, Çin lideri Si Cinpin Moskvada Böyük Vətən müharibəsinin tamamlanmasının 80 illiyi ilə bağlı tədbirdə onun əsas qonağı olacaq".

Bu barədə Musavat.com-a açıqlamasında politoloq Elxan Şahinoğlu deyib.

Politoloq qeyd edir ki, "əsas qonaq" ifadəsi o deməkdir ki, Si Cinpin protokol görüşlərdə və paradda Vladimir Putinin yanında dayanacaq:

"Van Yi Moskvaya səfəri zamanı əvvəlcə rusiyalı həmkarı Sergey Lavrova görüşüb. Bundan sonra Van Yi Vladimir Putinlə təkbetək görüş keçirib. Böyük ehtimalla bu görüşdə Rusiyanın dövlət başçısı ölkəsinin ABŞ-la apardığı danışıqlar barədə Van Yini məlumatlandırıb. Putin bunu ona görə edib ki, Pekinin Moskva-Vaşinqton danışıqları ilə bağlı narahatlığı olmasın. Çünki Donald Tramp və onun administrasiyasının üzvləri Rusiya-Çin ittifaqını zəiflətmək isteklərini gizlətmirlər.

Van Yi Putinlə görüşdə "bizim əməkdaşlığımız üçüncü ölkələrə qarşı yönəlməyib" ifadəsini səsləndirib. Rusiya lideri də bu ifadəni tez-tez təkrarlayır. Bu cümlə ABŞ-a ünvanlansa da, Çinin qonşuları deyilənlərin reallığı uyğun olmadığını düşünür. Məsələn, Çinlə Rusiya arasında Yaponiya sahillərinə yaxın sulara tez-tez birgə hərbi təlimlər keçirilir. Bu hərbi təlimləri Tokio Yaponiyaya qarşı özələ nümayiş kimi qiymətləndirir".

■ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Moskva üçün strateji maraq kəsb edən bölgələrdə mövcudluğun genişləndirilməsi də mümkündür".

Bunu Minval.az-a müsahibəsində **amerikalı politoloq, Oksford Universitetinin siyasət üzrə fəlsəfə doktoru, professor Devid Felsen** deyib.

Onun qənaətinə görə, Cənubi Qafqazı ən çox narahat edən məsələ məhz Putin dövründə Moskvanın keçmiş sovet respublikalarında öz təsirini bərpaya və genişləndirməyə yönəlik xarici siyasət kursunu gücləndirmək istəyi olmalıdır: "Bu, xüsusilə Ermənistan və Azərbaycan arasında davam edən gərginlik şəraitində regional təhlükəsizliyə əlavə problemlər yarada bilər. Odur ki, Avropa, Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya xüsusilə ehtiyatlı olmalı və hadisələrin gələcəkdə necə inkişaf edəcəyini diqqətlə izləməlidir. Çünki Rusiyanın bu regionlarda gələcək addımları əsasən Ukraynadakı müharibənin nəticəsindən asılı olacaq".

Analitik hesab edir ki, Kreml başçısı postsovet ölkələrində öz təsirini gücləndirməyi hədəfləyib və Ukraynadakı hərbi əməliyyatların nəticəsi Moskvanın sözügedən məkanda strategiyasının müəyyənləşməsində əsas rol oynayacaq:

sədr müavini Günay Ağamalı "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Rusiyanın Cənubi Qafqaz siyasəti müəyyən reformasiyalara uğura da, tarixən imperialist maraqlar əsasında formalaşdı: "Rəsmi Moskva bu gün də regionla bağlı politik maraqlarını eyni məntiq üzərindən həyata keçirməyə çalışır. İqtisadi təsir, geosiyasi idarəetmə, daxili siyasi manipulyasiyalar və hərbi əventura Kremlin Cənubi Qafqazla bağlı strateji planlarının əsas aspektləridir. Rusiyanın Ukraynaya təcavüzündən sonra regionda mövqələri zəifləsə də, Kreml rəhbərliyi bölgə ilə bağlı hər zaman özünün arqumentlərini gücləndirmək cəhdləri edir. Gürcüstan hökuməti Abxaziya və Cənubi Osetiya probleminə baxmayaraq Moskva ilə balanslaşdırılmış siyasi əlaqələr qurmaqda maraqlı olsa da, Ermənistan rəhbərliyi Moskvadan uzaqlaşmaq niyyətini açıq şəkildə dilə gətirir. Rəsmi İrəvan KTMT-nin iclaslarında iştirakdan imtina edir və onun formalaşması üçün zəruri olan maliyyə ödənişini

reallıqları görməzdən gələn istənilən güc uğursuzluğa məhkumdur".

AĞ Partiya başqanının müşaviri, siyasi şərhçi Azər Hüseynov qeyd etdi ki, Rusiyanın Ukraynaya müdaxiləsi beynəlxalq siyasət tarazlığını dəyişdirdi və yeni reallıqlar yaratdı: "Qərbin sərt sanksiyalarına və iqtisadi təzyiqlərinə baxmayaraq, Rusiya müharibə şəraitinə uyğunlaşaraq öz mövqələrini qoruya bildi. Bunun bir neçə səbəbi var. İlk növbədə, Rusiya 1991-ci ildən sonra iqtisadi və siyasi baxımdan defensiv strategiyalarla hərəkət edirdi. Lakin Ukrayna müharibəsi Moskvanı daha sərt reaksiya verən bir güc kimi yenidən formalaşdırdı. Xüsusilə Çin və Hindistan kimi ölkələrlə iqtisadi əlaqələri genişləndirərək sanksiyaların təsirini minimuma endirdi, Qərbin enerji bazarında yaratdığı boşluğu doldurmağa çalışdı və daxili istehsalı gücləndirməklə uzunmüddətli davamlılıq əldə etdi.

ABŞ II Dünya müharibəsindən sonra Avropanı öz təsir dairəsinə aldı və "Marşall pla-

İsrail arasında münasibətlərin öz milli maraqlarına uyğunlaşdırılmasına çalışır.

Ermənistan isə 2020-ci ildə aldığı ağır məğlubiyyətdən sonra Rusiyaya qarşı münasibətini dəyişməyə başlayıb. İrəvan müstəqil siyasət yürütmək istəsə də, bunu Gürcüstan kimi açıq şəkildə deyil, "ermənicəsinə" - yavaş və ehtiyatlı şəkildə etməyə çalışır. Gürcüstan isə Rusiya ilə münasibətləri tarazlamağa çalışsa da, əhalisinin böyük hissəsi və siyasi qüvvələrin əksəriyyəti Avropaya meyillidir.

Rusiya Cənubi Qafqazda mövqeyini qorumaq və təsirini gücləndirmək üçün müxtəlif vasitələrdən istifadə edə bilər. Lakin bu proses artıq 1990-cı illərdəki kimi birbaşa hərbi müdaxilə və ya siyasi diktə vasitəsilə reallaşa bilməz. Moskva daha çox iqtisadi,

di, diplomatik və siyasi təsir imkanlarını işə salacaq.

Bu baxımdan, Azərbaycanın balans siyasətini qoruması son dərəcə vacibdir. Balans bizzə yalnız regional güc kimi qalmaq deyil, eyni zamanda davamlı inkişaf və təhlükəsizliyimizi qorumaq imkanı verir. Müxtəlif global oyunçularla eyni anda əməkdaşlıq edərək, nə Rusiyaya, nə də Qərbə bağlı olmamaq Azərbaycanın manevr imkanlarını artırır.

Rusiya Cənubi Qafqaza yönələ bilər, amma bu istiqamətdə atacağı addımlar onun Ukraynada uğur qazanıb-qazanmayacağından asılı olacaq. Azərbaycanın hazırkı strategiyası isə bu dəyişikliklərdən maksimum dərəcədə faydalanmaq və təhlükəsizliyini təmin etmək olmalıdır".

■ **Cavanşir ABBASLI**
"Yeni Müsavat"

“Başlibel qətləmi - üç yüz illik “Qarabağ problemi”nin qanlı səhifələri”

Erməni faşizmini ifşa edən daha bir sənədli əsər

Kəlbəcərin tanınmış ziyalılarından olan Arif Süleymanovun uzunmüddətli araşdırmalar və tarixi faktlar əsasında yazdığı “Başlibel qətləmi - üç yüz illik “Qarabağ problemi”nin qanlı səhifələri” kitabının təqdimatı keçirilib. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının Akademik zalında keçirilən təqdimat mərasimində millət vəkilləri, alimlər, ictimai-siyasi xadimlər, media təmsilçiləri, ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədqiqat əsəri indiyədək Başlibel qətləmi, erməni faşizminə, Qarabağ məsələsi ilə bağlı çap olunmuş kitablara və məqalələrə, bütövlükdə hadisələrin tarixinə yeni bir yanaşmadır. Mahmud Kaşqari adına Beynəlxalq Fondun layihəsi əsasında ictimaiyyətə təqdim olunan kitab gələcək nəsillərimiz üçün tarixi yaddaş rolunu oynamaqda çox önəmli bir mənbədir. Kitabda ermənilərin Cənubi Qafqaza köçürülmələrinin, onların iki əsr boyu Azərbaycanın yerli əhalisinə qarşı apardıqları soyqırımı aktlarının və 1993-cü ildə Azərbaycan Respublikasının ərazi vahidi olan Kəlbəcər rayonunun işğalı zamanı törətdikləri qətləmlərin qısa tarixi xronikası verilib.

Kitabın I hissəsində Rusiya imperiyasının I Pyotr dönmindən başlayan Qafqazın istilası siyasətinin həyata keçirilməsi, II hissədə XIX - XX əsrlərdə erməni daşnaklarının azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırımları və I Qarabağ müharibəsi, III hissədə isə II Qarabağ müharibəsi və nəticələri haqqında tarixi sənədlərə söykənən faktlar verilir.

Gələcək nəsillərimizin tarixi yaddaş kitabının səhifələri olaraq 1993-cü ilin aprelində Kəlbəcər rayonunun işğalı zamanı Başlibel kəndində və rayonun digər ərazilərində qətlə yetirilmiş və ermənilər tərəfindən əsir götürülmüş kənd sakinləri, həmçinin dözülməz şəraitdə dağlara sığınaraq 113 gün ərzində erməni mühasirəsində yaşam üçün həyat mücadiləsi aparmış insanlar haqqında hadisələrin şahidləri tərəfindən təqdim edilən xronika verilməlidir.

Xatırladaq ki, bu əsər müəllifin “The Başlibel genocide” və “Başlibel qətləmi” kitablarından sonra Başlibel qətləminə həsr etdiyi üçüncü kitabıdır.

Təqdimat mərasimində çıxışlarda qeyd olunub ki, son 200 ildə xalqımıza qarşı erməni millətçiləri tərəfindən məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilən etnik təmizləmə, soyqırımı və təcavüzkarlıq siyasəti tariximizin faciələri, o cümlədən qanlı hadisələrlə dolu çox ağır mərhələlərini təşkil edir. Bu millətçi-şovinist siyasətin əsas məqsədi azərbaycanlıları öz tarixi torpaqlarından qovmaq, əzəli Azərbaycan ərazilərində uydurma “böyük Ermənistan” dövləti yaratmaq olub. Ermənilərin xalqımıza qarşı vəhşiliklərindən biri də 1993-cü ilin aprelində Kəlbəcər rayonunun işğalı zamanı Başlibel kəndində törədilib.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Aprelin 2-də Azərbaycanın Kəlbəcər rayonunun Ermənistan tərəfindən işğal edilməsindən 32 il keçdi. 1936 kvadrat kilometr ərazisi, 60 min əhalisi, 128 kəndi olan Kəlbəcər rayonu Qarabağ müharibəsi başlayandan sonra iki tərəfdən mühasirədə olub.

32 ildir açıq qalan sual: Kəlbəcərin işğalının qarşısını almaq mümkün idi mi?

Hikmət Babaoğlu

1992-ci ilin mayında Laçının işğalından sonra Kəlbəcərin daha bir tərəfi bağlanıb və rayon 3 tərəfdən düşmən mühasirəsində qalıb. Kəlbəcərin Azərbaycanın digər bölgələri ilə əlaqəsi yalnız 3500 metr hündürlükdə olan Murov dağı vasitəsilə həyata keçirilirdi. Ermənistan və Dağlıq Qarabağdakı separatçı rejimin hərbi birləşmələri Kəlbəcərin mühasirədə qalmasından yararlanaraq Rusiya hərbiçilərinin köməyi ilə 1993-cü il aprel 2-də oranı işğal ediblər. Kəlbəcər uğrunda gedən döyüşlərdə 55 hərbi və 220 mülki şəxs həlak olub, minlərlə sakin yaralanıb, 321 nəfər əsir götürülüb. Ovxatki qiyəmətlərlə rayonun xalq təsərrüfatına 703 milyon 528 milyon rubl ziyan dəyib.

Azərbaycanın o dövrdə ərazicə ən böyük rayonu olan Kəlbəcər ölkənin bir nömrəli strateji nöqtəsi sayılırdı. Qarabağın qala qapısı adlanan Kəlbəcərin işğalı ilə Ermənistan və Dağlıq Qarabağdakı separatçı rejim 3500 metr hündürlükdə olan Murov yüksəkliyini ələ keçirdi. Həmçinin Dağlıq Qarabağla Ermənistan arasında ən yaxın quru yolu açılmış oldu. Məhz bu üstünlükləri əldə etdikdən sonra çox keçmədi ki, Ermənistan qısa zamanda Azərbaycanın daha beş rayonunu işğal edə bildi.

İşğal illərində Ermənistan Kəlbəcərin nadir təbii sərvətlərini talan etdilər, infrastrukturunu, yaşı min ildən yuxarı olan tarixi abidələrini dağıtdılar. Rayon işğal olunarkən 140 iri və orta müəssisə, 90 məktəbəqədər uşaq müəssisəsi, 115 ümumtəhsil məktəbi, 1 texniki peşə məktəbi, 107

xəstəxana və tibb müəssisələri, 214 mədəniyyət ocağı ermənilər tərəfindən yandırılıb, darmadağın edilib. İşğal nəticəsində Kəlbəcər rayonunun əhalisi ölkənin 61 rayon və şəhərində məskunlaşmağa məcbur qaldı. 1993-cü ildə BMT Kəlbəcər rayonunun qeyd-şərtsiz azad edilməsi, erməni qoşunlarının çıxarılması barədə 4 qətnamə qəbul

Azərbaycana geri qaytarmağa məcbur qaldı. Bu, dediyimiz kimi, dünya müharibə tarixində az rast gəlinən qələbə idi və belə bir qələbəni 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan Prezidentinin diplomatik məharəti, prinsipliliyi, dəmir iradəsi və Azərbaycan Ordusunun qüdrəti ilə qazandıq. Bu qələbə Kəlbəcərin döyüşsüz azad edilməsini

dirdi. Daxili işlər nazirinin özünün silahlı dəstəsi var idi, Müdafiə Nazirliyinin içərisində vahid komandanlığa tabe olan hərbi birləşmələr yox idi, hətta siyasi partiya sədrlərinin silahlı dəstəsi var idi, vahid komandanlıq yox idi. Beləliklə, Azərbaycan gücsüz və müdafiəsiz vəziyyətdə qalmışdı. Ermənistanın o zamanı quldur rejimi və onların

Akif Nağı

reallaşdırdı. Şübhəsiz, Füzulidə, Cəbrayıldakı, Zəngilanda, Qubadlıda, Şuşada ordumuzun apardığı döyüşlər həm də Kəlbəcərin azad edilməsi üçün yol açdı. Məhz bu yol uğura gətirib çıxardı.

Vətən müharibəsinin ilk günlərində Azərbaycan Ordusunun Kəlbəcərin Murov istiqamətində müəyyən strateji yüksəkliklərini işğaldan azad etməsi ermənilərin nəqliyyat-kommunikasiya infrastrukturuna nəzarət etməyə imkan verirdi. Ermənistan çıxış yolunun olmadığını dərk edərək Kəlbəcəri döyüşsüz geri qaytarmağa razılaşdı.

Artıq Kəlbəcərdə böyük ti-kinti-quruculuq işləri həyata keçirilir. Yaxın vaxtlarda Kəlbəcər şəhərinə sakinlərin köçürülməsi nəzərdə tutulub.

Bəs Kəlbəcəri 1993-cü ildə erməni işğalından qoruyub saxlamaq olardı mı?

Milli Məclisin deputatı Hikmət Babaoğlu “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Kəlbəcər öz relyefi ilə tarixi təbii səngərdə yerləşir. Rayon hərbi-strateji baxımından bir qala qədər möhtəşəm və qala qədər təhlükədən qoruna biləcək ərazidir: “Amma təəssüf ki, 1993-cü il aprel 2-də Kəlbəcər işğal edildi. Əlbəttə ki, Kəlbəcəri dediyimiz amillərə görə qoruyub saxlamaq olardı. O dövrdə daxildə hərə-mərclik, mübarizə getməsəydi, müdafiə qabiliyyətli və vahid komandanlığa malik ordu formalaşdıra bilseydilər, rayonun işğalının qarşısını almaq mümkün idi. Təəssüf ki, ordu yaratmaq əvəzinə hakimiyyətdə vəzifədə olan hər kəs özünə bir silahlı dəstə düzəl-

havadarları bu vəziyyətdən istifadə edərək Kəlbəcəri işğal etdilər. Kəlbəcərin işğal olunması Azərbaycan xalqını Kəlbəcər yüksəkliyindən aşağı salmış oldu. Amma müzəffər Ali Baş Komandanımızın sayəsində Azərbaycan xalqı 2020-ci ildə yenidən Kəlbəcər yüksəkliyinə ucaldı. Düşmən 44 günlük müharibədə diz çökdürüldü və Kəlbəcəri döyüşsüz geri qaytarmağa məcbur qaldı. Bu, tarixin bir ibrətidir. Azərbaycan xalqı bu tarixləri unutmamalıdır”.

Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağı isə bildirdi ki, o dövrkü siyasi, ictimai, hərbi vəziyyəti uzun illər dərinlən öyrənib, təhqiqat aparıb və bir nəticəyə gəlib ki, ordumuzun o zamankı vəziyyəti, ictimai-siyasi mühit işğal prosesinin qarşısını almağa imkan vermirdi: “Kifayət qədər hərbi qüvvəmiz yox idi. Ölkənin bütün qüvvələri səfərbər olunsaydı, bəlkə də işğalın qarşısını almaq olardı. Amma həmin dövrdə bu mümkün olmadı. Həmin dövrdə, hərbiçilərin dediyinə görə, döyüşə bilən qüvvələri öncədən Kəlbəcərdən kənarlaşdırdılar. Niyə belə edildi? Suallar həddən artıq çoxdur. Kəlbəcərdə yerli əhali işğala qarşı müqavimət göstərirdi, yerli batalyonlar fədakarlıqla döyüşürdü. Lakin dövlət səviyyəsində mü-təşəkkillik yox idi, silah-sursatla tam təminat yox idi. Ölkədə bir siyasi hakimiyyət böhranı hökm sürürdü. Bütün bu və digər məqamlar rayonun işğalının qarşısını almağa imkan vermirdi”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

“Erməni qartalları” partiyasının sədri, polkovnik Xaçik Asryan “Verelq” nəşrindəki çıxışında deyib ki, hakimiyyət və müxalifət də daxil olmaqla, xalq dərhal silahlanmalı və 100 min nəfərlik ordu yaratmalıdır.

Asryanın sözlərinə görə, bunun 50 mini mobil ehtiyatdan, yarısı isə silahlı qüvvələr, sərhəd qoşunları və polisdən ibarət olmalıdır.

“Əgər bizim 100 minlik milli ordumuz olarsa, bu o deməkdir ki, biz Ermənistanı və ermənilərə günəşli səma təmin edə biləcəyik. Yox, 100 minlik milli ordumuz olmayacağına, bu o deməkdir ki, biz öz əlimizlə Ermənistanı və ermənilərin düşmənlərinə günəşli səmada yer vermiş olacağıq. 100 min nəfərlik ordu qurmaqla bütün düşmənlərlə vuruşa biləcəyik. Bu güclə Ermənistanın ərazi bütövlüyünü bərpa edəcəyik”, - deyə partiya sədri xəyallarını dilə gətirib.

Onun pafosdan ibarət bu çağırışı nə dərəcədə realdır? Ermənistanda revanşist partiya sədrinin dediyi kimi, 100 minlik erməni ordusu qurula bilməz, bu ölkənin hansı müddətə müasir ordu qurması mümkündür, resursu varmı?

“Tərxis Olunmuş Hərbçilərin Gəncləri Maarifləndirmə” İctimai Birliyinin sədri, hərbi ekspert Emin Həsənin fikrincə, bu fikirlər sayıqlamadan başqa bir şey deyil: “Ermənistanın 4 qonşusu var. Türkiyə, İran, Azərbaycan və Gürcüstan. Ən böyük sərhədi də Azərbaycanlıdır. Ermənistan bu dörd dövlətin hansı ilə müharibə aparmaq gücündədir? Ordusu 100 min olmasın, lap 150 min olsun, bununla nə edəcək? 3 milyona yaxın əhali 100 minlik ordunu hansı resurslarla for-

İrəvanın “100 minlik ordu” xülyası

Hərbi ekspertlər partiya sədrinin sayıqladığını bildirirlər; “Ermənistan cəmiyyətinin bir qismi məğlubiyyətlə barışmır”

malaşdıracaq? Əhali də durmadan Ermənistandan köçüb gedir. Digər tərəfdən, polis qüvvələrinin müharibə etmək üçün hansı resursları var? Bunlar boş və mənasız fikirlərdir. Reallıqdan çox uzaqdır. Azərbaycan 2020-ci ilin 44 günlük müharibəsi və 2023-cü ilin birgünlük antiterror əməliyyatından sonra da daha güclü orduya sahibdir. Müasir silah-sursat tədarükü davam edir. Eyni zamanda yeni komando hərbi hissələri yaradılıb. Ermənistan Azərbaycanla müharibə aparmaq gücündə

deyil. Tutaq ki, Xaçik Asryanın dediyi kimi, 100 minlik ordu yaradıldı, əhalinin 5-10 faizi cəlb olundu. Onunla nə əldə edəcəklər? Azərbaycan Ordusunun qarşısında durmaq gücündədirlər? Ermənistan insan resursları, ordunun hazırlığı, peşəkarlığı, iqtisadi resurslar baxımından Azərbaycanla müqayisə oluna bilməz. Ermənistan bizim torpaqları arxasındakı güclərin hesabına işğal etmişdi. Çar Rusiyası vaxtilə onları bölgəyə gətirib, ardınca sovet hökuməti bu siyasəti davam etdirib. Daha

sonra İran dəstək olub. Amerika, Fransa kimi dünya güclərinin hesabına torpaqlarımızı 30 ilə yaxın müddətdə işğal altında saxladı. O zaman torpaqlarımızı işğal edənlər ki, Azərbaycan ya müstəqil deyildi, ya da müstəqilliyini yeni əldə etmişdi, köməksiz idi. İndi güclü dövlət, güclü ordu, xalq-ordu birliyi var. Biz Ermənistanı çox yaxşı tanıyıq. Onun arxasında duranları da çox yaxşı tanıyıq. Ona görə də bunlar mənasız fikirlərdir. Bunlar ancaq Ermənistanın daxili üçün səslənmiş sözlərdir. Onlar çox na-

rahatdırlar, bilirlər ki, İrəvan, Göyçə, Vedi, Zəngəzur mahalları Azərbaycanın qədim torpaqlarıdır. 1828-ci ildə İrəvan çar ordusu tərəfindən ermənilərə bağışlanıb. Daha sonra Göyçə və Zəngəzur verilib. Bu tarixi onlar da yaxşı bilir. Buna görə də narahatdırlar. Görünən odur ki, onlar da bu bölgəyə uyğunlaşa bilməyiblər. Gəldikləri 200 ildə etdikləri yalnız terror, soyqırım, xəyanət, etnik təmizləmədir”.

Hərbi icmalçı Səxavət Məmməd Xaçik Asryanın bu təklifini realıqdan uzaq sayır. O, bunun səbəblərini də arqumentlərlə sadalayır: “Ermənistan müharibədə, meydana məğlub olsa da, beyinlərdə revanşist hissə məğlub olmayıb. Ümumiyyətlə, Ermənistan cəmiyyətinin bir qismi məğlubiyyətlə barışmır. Onlar elə düşünür ki, toparlanıb Qarabağı yenidən işğal edə bilərlər. Xüsusilə Ermənistanda zamanında hakimiyyətdə olmuş Qarabağ klani nəinki bu vəziyyətlə barışır, onlar ilk fürsətdə yenidən Azərbaycan torpaqlarını işğal etməyi hədəfləyirlər. 44 günlük müharibədən sonra

mütəxəssislər belə hesab edirdi ki, Ermənistan ordusunun ən azı 2020-ci ilin 26 sentyabr həddinə gəlib çatması üçün milyardlarla vəsait və ən azı 7-8 il zaman lazımdır. Məsələ ondadır ki, Ermənistanı verilən dəstəklərlə bu vaxtı qısaltma bilmədilər. Ancaq hələ də Ermənistan ordusu o həddə gəlib çatmayıb. Ermənistan ordusunun güclənməsi üçün müxtəlif versiyalar ortaya atılır. Ancaq bu versiyaların heç biri tutarlı sayıla bilməz. Ermənistanın insan resursu 100 minlik ordu yaratmağa imkan vermir. Ermənistan əhalisinin, oradakı kişilərin və əli silah tuta bilənlərin sayı bu rəqəmə heç cür gəlib çatma bilməz. Ona görə də bu təklifi “ölü doğulmuş ideya” adlandıra bilərik. Ermənistan ordusunda həmişə muğdullar olub. Hətta çoxlu sayda muğdulları cəlb etsələr belə, bu sayı almaq çətindir. Çünki Ermənistan dövlətinin büdcəsi o saydakı ordunu saxlamaq gücündə deyil”.

Beləliklə, “Erməni qartalları”nın rəhbərinin fantazyor olduğu anlaşılır. Adam anlamır ki, Ermənistan 100 minlik ordu yarada bilsə, qarşısında 500 minlik Azərbaycan Ordusunu görəəcək.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Maskın qorxduğu başına gəldi: Ali Məhkəmə seçkilərini Demokratlar qazandı

Aprelin 1-də ABŞ-ın Viskonsin ştatında Ali Məhkəməyə keçirilən seçkilərin nəticələri açıqlanıb. Musavat.com “Reuters”-ə istinadən xəbər verir ki, prezident Donald Tramp və onun milyarder müttəfiqi İlon Mask bu seçkilərdə uğursuzluğa düşər olublar: seçicilər onların dəstəklədiyi mühafizəkar namizədə deyil, Ali Məhkəmənin liberal çoxluğunu saxlayacaq Syuzan Krouforda səs veriblər.

New York Universitetinin Brennan Mərkəzinin məlumatına görə, seçkilər Trampın prezidentliyi üçün erkən referendum kimi qiymətləndirilir və kampaniya asanlıqla ABŞ tarixində ən bahalı hüquqi mübarizəyə çevrilib: Namizədlər, ştat partiyaları və kənar qruplar ona 90 milyon dollardan çox vəsait xərcləyiblər.

Dairə hakimi olan Krouford, onunla telefon danışığında və tərəfdarları qarşısında çıxışında məğlubiyyətini etiraf edən keçmiş respublikaçı əyalət baş prokuroru və eyni zamanda dairə hakimi olan mühafizəkar Bred Şimeli məğlub edib. Səslərin 75 faizi hesablandıqdan sonra Krouford 55 faizlə, təxminən 178.000 səs fərqi ilə liderlik edib.

Ali Məhkəmənin balanslı təhlükə altında olduğundan, Mask və ona bağlı siyasi qruplar Şimeli dəstək olmaq üçün 21 milyon dollardan çox pul

xərcləyiblər. Mask bu seçkiləri “bütün bəşəriyyətin taleyini dəyişəcək seçkilər” kimi qiymətləndirmişdi.

Krouford isə seçkini onunla bir milyarder arasında rəqabət kimi qiymətləndirib: “Sizə deməliyəm ki, Chipewawa Falls-da böyüyən kiçik bir qız kimi, ədalət və Viskonsin üçün dünyanın ən zəngin adamı ilə mübarizə aparacağımı heç təsəvvür etməmişdim. Və biz qalib gəldik!”

Viskonsin Ali Məhkəməsi, çox güman ki, ştatın mərkəzi döyüş meydanı olaraq qalacağı gözlənilən 2026-cı il ara seçkiləri və 2028-ci il prezidentlik yarışını öncəsi səsvermə hüququ və seçki qaydaları ilə bağlı kritik qərarlar qəbul edəcək. Noyabrda Tramp Viskonsin ştatını bir faiz bəndindən az fərqlə qazanıb ki, bu da bütün ştatlar arasında ən yaxın fərqi qazandı.

Məhkəmə həmçinin abort hüquqlarının bütün ştatda qanuni qalıb-qalmaması barədə qərar verməyə hazırdır və əksər dövlət işçilərinin həmkarlar ittifaqlarını kollektiv sövdələşmə hüquqlarından məhrum edən Respublikaçıların dəstəklədiyi qanunu dəyişə bilər. Son günlərdə Mask yarışda mərkəzi fiqura çevrilib. Bazar günü gecə o, mitinq keçirib və burada onun yüksək super siyasi fəaliyyət komitəsi (MSK) iki seçiciyə 1 milyon dollarlıq çek verib.

Viskonsin ştatının demokrat baş prokuroru Josh Kaul bu addımın ştatın antikorrupsiya qanununu pozduğunu əsas gətirərək, ödənişləri bloklamaq üçün məhkəməyə müraciət edib. Ştat Ali Məhkəməsi bazar günü keçirilən tədbirdən bir müddət əvvəl şərh vermədən işə baxmaqdan imtina edib.

Trampın noyabrda keçiriləcək seçkilərdə qalib gəlməsinə kömək etmək üçün 250 milyon dollardan çox pul xərcləyən Mask Viskonsində könüllülərə seçkidən əvvəl “gətirdikləri” hər seçici üçün 20 dollar ödəyəcəyini vəd edib. Seçki günü isə o, seçicilərə Şimelin baş barmağını yuxarı qaldıran şəklini tutan hər kəsin şəklini yükləmək üçün 100 dollar təklif edib.

Mask Viskonsin seçkiləri ilə bağlı “Qərb sivilizasiyasının gələcəyinin” risk altında olduğunu deyib. Onun fikrincə, məhkəmə potensial olaraq seçici dairələri xəritələrinin yenidən bölüşdürülməsi və ya yenidən çəkilməsi ilə bağlı qərar verə bilər. Bu isə ciddi rəqabətlə formalaşmış ABŞ Nümayəndələr Palatasında Respublikaçılar və Demokratlar arasında tarazlığı poza bilər ki, bu da son nəticədə Trampın idarəetmə qabiliyyətinə təsir göstərə bilər.

Demokratlar Maskın seçki nəticələrində şəxsi marağının olması ehtimalını ödə çıxarmışdılar. Belə ki, Maska məxsus Tesla yanvar ayında avtomobil istehsalçılarına dilerlər açmağı qadağan edən qanuna görə ştatı məhkəməyə verib və bu iş sonda ştatın Ali Məhkəməsinə qədər gedə bilər.

Kroufordun kampaniyası milyarder demokrat meqadonorlardan, o cümlədən keyriyyəçi Corc Soros və İllinoys qubernatoru J.B.Pritzkerdən dəstək alıb.

□ **DÜNYA**
“Yeni Müsavat”

Tramp Reyqanın yaratdığı institutu bağlayır, binasını isə müsadirə edir

ABŞ-ın Kolumbiya dairəsi məhkəməsi ABŞ Sülh İnstitutunun dəyəri 500 milyon dollar olan baş binasının dövlət nəfəsinə müsadirə olunmasına icazə verib. Bu qərar, demək olar ki, bütün əməkdaşların işdən çıxarılmasından və institutun fəaliyyətinin dayandırılmasından sonra hökumət fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması üzrə idarənin (DOGE) təşəbbüsü ilə qəbul edilib.

Musavat.com xarici agentliklərə istinadən xəbər verir ki, bu barədə “Wired” jurnalı məlumat yayıb.

İnstitutun nümayəndələri ABŞ Ümumi Xidmətlər İdarəsinə (GSA) binanın verilməsi müqabilində kompensasiya tələb ediblər. Onlar bildiriblər ki, Ronald Reyqan dövründə təsis olunmuş bu qurum icra hakimiyyəti ilə əlaqəli deyil, müstəqil fəaliyyət göstərir və Konqreslə yanaşı, özəl sponsorlar tərəfindən maliyyələşdirilir. Həmçinin vurğulanı ki, 500 milyon dollar dəyərindəki bina özəl investisiyalar hesabına tikilib və dövlətin onunla heç bir əlaqəsi yoxdur. Lakin məhkəmə kompensasiya tələblərini rədd edib və qeyd edib ki, bina faktiki olaraq artıq dövlətə təhvil verilib.

ABŞ Sülh İnstitutunun baş hüquq müşaviri Corc Fut bu vəziyyəti belə şərh edib: “Bu, sanki bir oğrunun evinizə girib televizorunuzu oğurlamasına, sonra isə məhkəmənin “artıq televizor yoxdur, ona görə heç nə edə bilmərik” deməsinə bənzəyir”.

Bu ilin mart ayının sonunda DOGE tərəfindən institutda gənşmiyyətlə ixtisarlara aparılıb.

ABŞ Sülh İnstitutu 1984-cü ildə yaradılıb və onun əsas məqsədi - dünya miqyasında münaqişələrin həllinə və onların qarşısının alınmasına töhfə verməkdir. Bu qurum partiyalardan və icra hakimiyyətindən asılı olmayan milli institut statusuna malikdir.

□ **Musavat.com**

Yetim qızların yatış forması

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Tam səmimi sözümdür, mən Azərbaycanda “Kanal S” adlı telekanalın olduğunu yalnız indi, məlum qalmaqal qopandan sonra bilmişəm. (Hələ anadan olmamış xəyali oğluna atalı qız almaq istəyən aparıcının əhvalatı hər gün qızıdır - başqa maraqlı tema da yoxdur. Tofiq Yaqublunun açıq aksiyasından yazası deyilik ki?)

Bu S hərfi ilə yadımda qalan fotoçuların məşhur “Samanyolu” kanalı idi - STV. 90-ların, 2000-ci illərin dini cəhəlat televiziyası. Haçan baxsan, orada Əli Həsənovu moizə oxuyan görürdün. Bir də ağsaqqallı, ağ kəfənə bürünmüş bir kişi obrazı var idi, bütün veriliş və filmlərin, serial və hava xəbərlərinin içindən qəfil çıxırdı, adamı qorxudurdu. Guya mənəviyyatın keşiyində dururdular. Məsələn, o kanalda danışılan bir hədis indiyə qədər yadımdadır. Deyir, bir kişi pul yığır Həccə getsin, lakin ziyarətə az qalmış hansısa yetimi ac görür, pulları ona xərcləyir və gedə bilmir. Ziyarətçilər qayıdırlar, onlardan biri bu adama qonaq gəlir, deyir, hacı, təbrik edərim, sənin ziyarətin qəbul olundu. Adam təəccüblənir ki, axı mən getməmişdim. Ziyarətdən gələn and içir, deyir, vallah, mən orada, Kəbə ətrafında fırlananda səni gördüm. Çox hikmətli əhvalat idi, şübhəsiz, anlayanlar üçün.

İndiki qızımızın verilişinin adı da olduqca maraqlı imiş: “Sözün bitdiyi an”. Ya da yer - dəqiq xatırlamıram. Həqiqətən, sözün bitdiyi yer və zamandı. Tramp “AzadlıqRadiosu”nu bağlayır, Putin rus mətbuatını məhv edib, bizdə də qəzet köşkləri çoxdan “patı”ya-zada keçiblər. Heç kim heç kimin kitabını oxumur, küçə-bayır tik-tokda ecaib videolara baxan, ordaki tiplərin anqırışmağına, mələşməyinə qulaq asan camaatla doludur. Bəşəriyyət çox idiot zamanəyə qədəm basır, biləsiniz. Robotlara şükür edəcəyik.

Sözgəlişi, rəhmətlik şairimiz Nüsrət Kəsəmənlinin ailə-uşağı da bir-birinə girişiblər. Hələlik dava saytlarda gedir. Ancaq bir az da qızıxsalar, soyadı dəyişib Kəsəyənli, Kəsəkəslə kimi qoymaq ehtimalı artıq yüz faizdir.

Bu söz oyunu deyil, həyat həqiqətləridir. Məsələn, “AzDrama”da iki aktrisa da dalaşmaqdadır. Ən tragikomik olanı isə bu xanımların ismi-şərifidir - ikisi də “Mehriban” adı daşıyır. Lakin ortada mehribançılığın “m” hərfi belə qalmayıb. Mehribanlarımız belə edirsə, zalımlardan nə gözləyək? Təklif edərim, barışıq olsun. Yoxsa hökumət yenə hirsələnəcək, sirkdən teatra müdir göndərəcək.

Fürsət ikən, atasız uşaqların hüquqları elliklə qorunmağa başladığı üçün bezi ata sözlərimizə yenidən baxmağı təklif edərim. Milli Məclis qanun qəbul etməlidir. Özünüz baxın: “Yetim qızsan, qıvrıl yat”, “Yetimin ağzı aş çatanda, başı daşa dəyər”, “Yetimə öyüd verən çox olar, çörək verən az”, “Yetim ağlağan olar” və sairə bu kimi məsəllər bu günümüzzlə, gələcəyimizlə, müasir parklar, asfalt yollar, işıq dirəkləri, regional inkişaf qəti uyğun gəlmir, səsləşmir. Hələ bu temada bir ata sözü-müz var, onun nə mənə verdiyini heç mənim kimi ağsaqqal, peşəkar da anlamamışdır: “Yetimin hamamda anası çox olar”. Bunun izahatı nədir? Adamın gümanı yüz yerə gedir.

Yazını isə bir idman xəbəri ilə bitirək, oxucular sevin-sin: fiqurlu konksürmə üzrə milli komandamızın üzvləri Aleksandr Kolosovski və Maksin Vezerbi evlənilər. Ta buzun üstünə ikiqat məhəbbətlə çıxacaqlar, gözümüz aydın. Oğullu-uşaqlı olsunlar. Fevralda Bakı donanda biz də babat sürüşdük.

2025-ci ilin 1/4-i arxada qaldı. Əf-sus ki, Ermənistan rəhbərliyi hə-lə də Azərbaycan və Türkiyə ilə barışığa tələsirmiş kimi görünür. Yoxsa ötən 3 aydan böyük sülh naminə lazımınca faydalanardı. Doğrudur, bu arada tərəflər arasında 17 bəndlik sənəd layihəsi razılaşdırılıb.

Lakin ədalətli və əbədi sülh önündə bütün əngəllərin aradan qalxdığını söyləmək mümkün deyil. Ən ciddi maneə isə əlbəttə ki, Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı ərazi iddiaları ilə bağlı müddəalardır. Buna açar şərt və ya obrazlı şəkildə 18-ci “bənd” də demək olar. Bakının bu haqlı tələbinin gözərdi edilməsi isə yeni müharibə riskinin qalması və artması deməkdir.

Erməni politoloq Beniyamin Poqosyana görə, Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh müqaviləsi 2026-cı ilin ortalarından əvvəl imzalanmayacaq. O qeyd edib ki, sazişin imzalanması Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsinə bağlıdır və bu, Azərbaycanın əsas tələbidir. “Sülh müqaviləsinin 2026-cı ilin ortalarından əvvəl imzalanacağını gözləmirəm. Konstitusiya layihəsi yalnız 2026-cı ilin yay-payız aylarında referendum üçün hazır olacaq. Ermənistan hakimiyyəti seçkilərdə sülh sazişinin razılaşdırılmış mətnini və yeni konstitusiya layihəsini seçicilərə təqdim edəcək. Nikol Paşinyan hökuməti bunu sülh və müharibə arasında seçim kimi təqdim etməyə çalışacaq, yeni onlar seçilsə və sonra yeni konstitusiyaya qəbul olunsaydı, o zaman sülh şansı yaranacaq, amma başqa qüvvə qalib gəlsə, müharibə ehtimalı xeyli yüksək olacaq”, - Poqosyan qeyd edib.

Xatırladaq ki, Ermənistan da növbəti parlament seçkiləri gələn il keçiriləcək. Bəs rəsmi İrəvan vəziyyətin kritikliyinin fərqi nədir? Tutaq ki, sənəd imzalandı, diplomatik əlaqələr nə qədər müddətə qurula, qarşılıqlı şəkildə səfirlər açıla bilər?

Paşinyan bu və ya digər səbəbdən hakimiyyətdən getsə, yeni qüvvə 17 bəndlik anlaşmaya sadıq qalacaqmı? Yaxud Azərbaycan və Türkiyə ilə barışıqdan sonra İrəvan terrorçulara qoyulmuş abidələri (“Neməzis”, Njde və s.) sökməkmi?

İrəvanın vaxtı bitir... o sənədin 18-ci “bəndi”

Bakının konstitusiya ilə bağlı haqlı tələbinin gözərdi edilməsi yeni müharibəyə gətirib çıxara bilər; analitiklərə görə, yeni eskalasiyaya səbəb Ermənistanıdır

Bakı Politoloqlar Klubunun rəhbəri Zaur Məmmədovun fikrincə, yeni eskalasiyaya səbəb Ermənistanıdır. Onun sözlərinə görə, Ermənistan sülh müqaviləsinə hazır deyil və Azərbaycana qarşı təxribatlarını davam etdirir:

“Ermənistan ordusu faktiki olaraq artıq bir aya yaxın vaxtdır ki, şərti sərhədlərdə atəşkəsi pozur. Mart ayının ilk həftələrində Ermənistanın Müdafiə Nazirliyi bunu inkar edirdisə, son 1 həftə ərzində erməni sakinlərinin videoçəkilişləri zamanı yaşadıkları kəndlərdə atəş səslərinin eşidilməsi ilə bağlı paylaşım-ları faktları inkar edən nazirliyi və eyni bəyanatlar səsləndirən Avropa İttifaqının mülki monitorinq missiyasını ifşa etdi. İstisna deyil ki, ABŞ-Rusiya danışıqlarının nəticəsi kimi Rusiyanın bölgəyə qayıdışından qorxan Paşinyan öz hakimiyyətini qorumaq üçün hərbi eskalasiyaya gedir və Ermənistan üzərində Qərbin təhlükəsizlik qoruyuculuğunu genişləndirmək istəyir”.

Siyasi şərhçi Ramiyə Məmmədova isə konstitusiya dəyişikliyi qaçılmaz sayır: “Paşinyan buna getməyə hazırlaşır. Ancaq cəmiyyəti öyrəşdirmək və hazırlamaqla referendumu yaxınlaşır. Bu gün səslənən

bəyanatlar daxili auditoriyanı sakitləşdirməyə hesablanıb. Erməni rəsmiləri deyə bilməzlər ki, Bakının tələbi əsasında qanunvericiliyə dəyişiklik etməyə hazırlıq görülür. Sadəcə, bu proses yubanacaq. Çünki müharibə tez başa çatdırsa, sülh isə gec əldə olunur. Xüsusən də qarşı tərəf ermənilədirsə, o zaman onların cığal-lıq edəcəyini həmişə gözləməliyik. Amma bəzən hərbi meydanında zəfər sülh quruculuğundan tez başa gəlir”.

R.Məmmədovun sözlərinə görə, Azərbaycanla Ermənistan arasında dayanıqlı sülhə illər lazım olacaq: “İlk növbədə yollar blokadan çıxmalıdır ki, regionda sabitlik əbədlilik qazansın. Bunun üçün Ermənistan tələsməlidir. Paşinyan iqtidarının vaxtçı çatma-ya bilər və prosesin tərs dö-nüşünə şahid ola bilərik. Ona görə addımları sürətləndirməlidirlər. İkincisi, konstitusiya dəyişməlidir ki, yekun sülh sənədi imzalanınsın. Əks sülh sənədi imzalanınsın. Əks təqdirdə, Azərbaycan hər hansı sazişə qol çəkməyəcək. Yarımcıq razılaşma gələcəkdə başımıza iş açar. O ki qaldı ermənilərin fəşistlərin, terrorçuların abidələrini sökməsi, bunlar gələcəyin işidir, zaman tələb edir. Bizim üçün prioritet mə-

sələ danışıqları sürətləndirmək və dialoqu intensivləşdirmək olmalıdır. Çünki danışıqlarda fasilə yarananda ortalığa müxtəlif təxribatlar girir, kənar müdaxilələr olur. Bu da pauza yaranmasına gətirib çıxarır”.

Qeyd edək ki, Ermənistan Prezidenti Vaaqn Xaçatryan martın 31-də İrəvanda almaniyalı həmkarı Frank-Valter Ştaynmayerlə birgə mətbuat konfransı sülhdən danışdı. Sitat: “Ermənistan Azərbaycanla sülh yaratmağa çalışır və hesab edir ki, bütün mövcud və potensial çətinliklər danışıqlar masası arxasında həll oluna bilər. Biz sülh sazişinin imzalanması ilə bağlı işimizi ardıcıl aparırıq. Bizim qarşımızda regionda, xüsusən də Azərbaycanla sülhün bərqərar olması vəzifəsi durur və bu məqsədə çatmaq üçün var gücümüzlə çalışırıq. İnənirəm ki, mövcud və olacaq çətinliklər aşılandır və istənilən məsələni danışıqlar masası arxasında həll etmək olar”. Xaçatryan həmçinin qeyd edib ki, müharibə və münaqişələr dövrü arxada qalıb və Cənubi Qafqazda yeni müharibələr üçün artıq resurslar yoxdur. Ermənistan Prezidenti əlavə edib ki, hazırda masada hazır sənəd var.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Ermənilərin Qarabağa qayıdışı üçün dialoq başlanır? - reaksiya

Separatçılar məsələnin danışıqlarla həll olunacağı iddialarını tirajlayır; **Qabil Hüseynli**: “Bəzi xarici dairələr bunu istəyir, çünki...”

“Ermənistanda Qarabağdan köçənlərə sosial proqramlar üçün material kimi baxılır”. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bu fikri Qarabağda mövcud olmuş oyuncaq parlamentin üzvü Metaxe Akopyan deyib. O bildirib ki, İrəvanda Qarabağdan könüllü köçmüş şəxslər yük hesab edilməməlidir.

Akopyan onu da iddia edib ki, ermənilərin Qarabağa qayıdışı danışıqlar yolu ilə həll olunacaq. Ancaq ermənilərin Qarabağa qayıtması üçün Azərbaycanın tələbləri var. Ən başlıca tələb vətəndaşlığı qəbul etməkdir. İkincisi, işğal dövründə bölgəyə köçürülmüş ermənilər qayıda bilməzlər. Nəhayət, bu proses paralellik təşkil etməlidir: qərbi azərbaycanlılar Ermənistandakı dedə-baba yurdlarına köçməli və orada yaşamalılardır.

Bu il yanvarın 8-də Ermənistan XİN rəhbəri Ararat Mirzoyan Qarabağdan könüllü olaraq gedən ermənilərin qayıdışı haqqında danışarkən söyləyib ki, bu barədə yaxşı heç nə deyə bilməz: “Siz məndən ermənilərin Qarabağda yaşaması barədə soruşursunuz. Biz bu barədə ermənilər orada yaşadığı zaman danışmışıq. İndi isə qayıdış hansı şərtlərlə olacaq? Hər hansı bir muhtariyyət şərtləri iləmi? Yoxsa sadəcə Azərbaycan vətəndaşları kimi, amma məktəblərdə erməni dilini öyrənmək imkanı olan şəxslər kimi? Belə bir imkan mövcud idi. Dağlıq Qarabağ nümayəndələrinin Azərbaycan hakimiyyəti ilə birbaşa danışıqları məsələsi 2021-2022-ci illərdə müzakirə olunmuşdu. Amma bütün bu imkanlar konkret dairələrin söyləri ilə yoxa çıxdı. İndi baş verənlərdən sonra qayıdış haqqında danışmaq mənasızdır”.

O halda, separatçı Akopyan nəyə ümid edir? Ermənilərin qayıdışı üçün söhbət hansı danışıqlar yolundan ge-

dir? Ümumiyyətlə, rəsmi İrəvan onların Xankəndinə dönüşünü istəyirmi? Çünki Paşinyan və digər Ermənistan rəsmiləri qayıdışı istisna edirlər. Lakin hələ də Azərbaycana əsassız ittihamlar davam edir. Bunlara son qoyulması lazımdır. Axı ermənilərin qovulmasına dair fakt yoxdur.

Professor Qabil Hüseynli ermənilərin qayıdışını mümkün saymır. Onun fikrincə, bu kitab bağlanıb və sülh mətnində də yer almır. Professor hesab edir ki, Ermənistan hökuməti də onların hazırkı şəraitə inteqrasiyası üçün çalışır: “Ermənilərin qayıdışını kənar güclər arzulaya bilər. Bu da onların regiona yenidən müdaxiləsi üçün lazımdır. Azərbaycan və Ermənistan bu mövzunu müzakirə etmir. Deməli, həmin separatçı Akopyan yalan danışır. Hazırda bu məsələ ətrafında hər hansı dialoq, masa qurulmayıb. Əgər belə danışıqlar olsaydı, hər iki tərəf ictimaiyyəti məlumatlandırardı. Ümumiyyətlə, Bakı və İrəvanın müzakirə masasında ermənilərin Qarabağa qayıdışı yer almır. Sadəcə, bəzi beynəlxalq dairələr, o cümlədən revanşist qruplar bunu təzyiq aləti kimi görməkdədirlər. Azərbaycan isə onlara bu şansı verməyəcək”.

Q.Hüseynlinin fikrincə, ermənilərin qayıdışı üçün mexanizm yoxdur: “Azərbaycan onları getməməyə çağıranda qədrini bilmədilər. Əsasən də separatçı rəhbərlərin təsiri ilə bölgəni tərk etdilər. İndi yenidən qayıdış nağıllarını döviyyəyə buraxırlar. Axı onlara deyildi ki, qalsınlar, hər bir sosial şərait də yaradılacaq, işlə təmin olunacaqlar. Zənnimcə, bu məsələ qapanıb və onların dönüşü ilə qərbi azərbaycanlıların qayıdışı sinxronluq təşkil etməlidir”.

Professora görə, Qarabağda ermənilərin varlığı həmsədr ölkələr və bir sıra xarici güclər üçün siyasi oyunlara lazımdır: “Azərbaycan isə bu hiylələri çox görüb. Biz buna imkan verə bilmərik. Azərbaycan Prezidenti kifayət qədər prinsipial, iradəli siyasi xadimdir və bu mövzu ətrafında konkret mövqeyi var. Bundan əlavə, onların qayıdışı üçün hansısa mexanizm yoxdur. Əvvəl rus hərbiçiləri mövcud idi. İndi onlar da bölgədən çıxıblar. Çünki münaqişə başa çatıb. Odur ki, ermənilərin qayıdışı, bizə qarşı etnik təmizləmə ittihamları qəsdən ortalığa atılan məsələlərdir, məqsəd Azərbaycana qarşı kampa niyə aparmaqdır. Kimsə 1 milyon qaçqın və köçkünün

30 ildən çox evindən didərgin düşməsinə dilinə gətirmədi, indi bir ovuc erməni üçün ürəyi yanan olublar. Proqnoz ondan ibarətdir ki, onların qaytarılması ilə bağlı heç bir danışıqlar platforması olmayacaq”.

Xatırladaq ki, hələ ötən ilin sonunda yayılan rəsmi məlumata əsasən, Qarabağdan gedən 5500-dən çox erməni Ermənistan vətəndaşlığını qəbul edib. Ermənistan Daxili İşlər Nazirliyinin Miqrasiya və Vətəndaşlıq Xidmətindən məlumat verilib. Onların sayı getdikcə artır. Bu da həmin şəxslərin geri qayıtmamaq niyyətindən irəli gəlir. Aprelin 1-dən Ermənistan hökuməti Qarabağdan olan ermənilərə qısamüddətli yardım proqramlarını davam etdirməyi dayandırıb. Əmək qabiliyyətli vətəndaşlar 40+10 min dram qısamüddətli yardım proqramı çərçivəsində müavinət almayacaqlar. Onları yalnız uşaqlar, pensiyaçılar, əlil vətəndaşlar (1-ci və 2-ci qrup əlillər), habelə ailə başçısını itirmiş ailələr alacaqlar. Lakin onlar üçün dəstək ayda 40 min dram, iyuldan dekabr ayına qədər isə 30 minə qədər azalacaq. Bu da ölkədə etirazlara səbəb olub.

✎ **EMİL SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Dağ yolları ilə qaçan Balasanyan İrəvanda meydanda görünüb

O, Azərbaycanda “qəddar qatil”, Ermənistanda isə “satqın xain” kimi tanınır

Ötən şənbə günü İrəvandakı Azadlıq meydanında Qarabağdan köçüb gələn ermənilərin mitinqi keçirilib. Mitinqin sonlarına yaxın ərəzidə qondarma “artsax təhlükəsizlik şurasının keçmiş katibi”, Xocalı qatili Vitali Balasanyan da gözə dəyib.

Modern.az “Hraparak”-a istinadən xəbər verir ki, mitinq iştirakçıları V.Balasanyandan “artsax”ın süqutu ərəfəsində azərbaycanlılarla hansı danışıqlar apardığına aydınlıq gətirməsi üçün izahat tələb ediblər.

“Hraparak” xatırladı ki, 44 günlük müharibədən sonra Rusiya sülhməramlı komandanlığı ilə isti münasibətdə olan V.Balasanyan azərbaycanlılarla danışıqlara cəlb olunub. Qarabağ erməniləri Balasanyanı müharibədən iki il sonra Fərrux yüksəkliyini təhvil verməkdə ittiham edirdi. Balasanyan deyib ki, bu məsələ ilə heç bir əlaqəsi yoxdur və ittihamların ünvanı o deyil.

Xocalı qatilinin sözlərinə görə, “qoşunların” Fərruxdan çıxarılması barədə göstərişi o deyil, “artsax ordusunun komandanı” Kamo Vardanyan verib.

V.Balasanyan terroru sevən, türklərin düşməni olan və həddindən artıq qəddar erməni zabiti kimi ad çıxarıb. O, Xocalı qətlamını törədənlərdən biridir.

Azərbaycan Ordusu 2023-cü ilin sentyabrında Qarabağda separatçılara qarşı antiterror əməliyyatları keçirəndə Balasanyan Əsgəranda gizlənmişdi. Sentyabrın 28-də isə o, Qarabağı tərk edərək gizli yollarla Ermənistana qaçıb.

Ermənistan mətbuatı onun dağ yolları ilə qaçmağa müvəffəq olduğu barədə məlumat yayıb. İddiaya görə, Balasanyan gizli dağ yolları ilə piyada getdiyinə görə Ermənistanı yalnız oktyabrın ilk ongünlüyündə çata bilib.

“Yeni Musavat” bu informasiyaya əlavə olaraq bildirir ki, Balasanyan qəhrəman həmvətənimiz Natiq Qasimovun əsir götürüldükdən sonra dindirilməsi prosesində də iştirak edib. Həmin dindirilmədən çəkilməmiş şəkillərdə mərkəzdə oturmuş gənc zabitin Vitali Balasanyan olduğu eynəksiz, lüpasız da aydın görünür.

Ancaq V.Balasanyan sonradan bu şəkili ona göstərərək Natiq Qasimovun taleyi barədə soruşan italyan jurnalista “şəkildəki mən deyiləm”, - deyər həyasızcasına yalan söyləmişdi. Bu şəxs Natiq Qasimovun başına nə gəldiyini bilən azsaylı hərbi vəzifəlilərdən biridir.

✎ **EMİL,**
“Yeni Müsavat”

Aprelin 4-də Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində 2024-cü ildə təxirə salınan Avropa İttifaqı-Mərkəzi Asiya sammiti keçiriləcək. Bu, sayca üçüncü sammitdir: birinci 2022-ci ildə Qazaxıstanda, ikinci isə 2023-cü ildə Qırğızıstanda baş tutub.

Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin sədrliyi ilə keçiriləcək tədbirdə Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan və Türkmənistan liderləri iştirak edəcək. Sammit zamanı Aİ-nin Mərkəzi Asiya ölkələri ilə nəqliyyat və rəqəmsal əlaqə, mühüm xammal, iqtisadi və təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq və enerji keçidi daxil olmaqla, qarşılıqlı maraq doğuran sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsinə sadıqlığını bir daha təsdiqləməsi gözlənilir. Apreldə keçiriləcək sammitlə paralel olaraq, martın 4-də Aşqabadda nazirlərin görüşü keçiriləcək və burada gündəliyin təfərrüatları müzakirə olunacaq.

Avropa Komissiyasının (AK) rəhbəri Ursula fon der Lyayen bildirib ki, Özbəkistanda keçiriləcək sammiti Aİ-nin xarici tərəfdaşlarla ticarət əlaqələrinin şaxələndirilməsi strategiyasının bir hissəsi və ABŞ-ın tariflərinə Avropanın reaksiyasının elementlərindən biri kimi qiymətləndirir: "Bizim ABŞ tariflərinə cavab vermək üçün strategiyamızın bir hissəsi ticarətin diversifikasiyası olacaq. Ticarət biznesin olduğu yerdə gedir. Avropanın artıq 76 ölkə ilə ticarət müqavilələri var və Aİ bu şəbəkəni genişləndirir".

Fon der Lyayen qeyd edib ki, sammitdə iştirak etmək üçün o və Avropa Şurasının sədri Antonio Kosta Səmərqəndə gedəcəklər.

Sammitdə Brüsselin Çinin "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsünə iqtisadi alternativ və davamlı inkişaf üçün alət kimi "Global Gateway" təşəbbüsünü təklif edəcəyi gözlənilir. "Global Gateway" Avropa İttifaqının vəsaiti hesabına Asiya və Afrikada infrastruktur və rəqəmsal layihələrin həyata keçirilməsi üçün uzunmüddətli müqavilələrin bağlanmasına yönəlmiş Aİ proqramıdır.

Gündəlikdə Transxəzər nəqliyyat dəhlizinin inkişafı, rəqəmsallaşma, enerji, yaşıl texnologiyalar və transsərhəd su təhlükəsizliyi məsələləri diqqət mərkəzində olacaq.

Aİ-nin baş diplomatı Kaya Kallas sammitə hazırlıq məqsədilə 27-28 mart tarixlərində Aşqabada səfər edib. Onun Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, Türkmənistan və Özbəkistanın xarici işlər nazirləri ilə görüşündən sonra qəbul edilmiş kommunike ərazi bütövlüyü, "Ukraynada hərtərəfli, ədalətli və davamlı sülhün əldə edilməsi" ilə bağlı bəyanatla başlayır, Mərkəzi Asiyada "qanunun aliliyi, yax-

Aİ-Mərkəzi Asiya sammiti: böyük güclərin region

uğrunda mübarizəsinin Azərbaycana hansı təsirləri olacaq?

şı insan hüquqlarının, universal insan hüquqlarının və demokratiyanın" təşviq edilməsinin vacibliyinin vurğulanması ilə bitir.

Kaya Kallas səfəri zamanı açıq şəkildə bildirib ki, Aİ Mərkəzi Asiya ölkələrinin suverenliyinə hörmət edərək, texnoloji, təhsil və infrastruktur dəstəyi ilə "şərtsiz tərəfdaşlıq" təklif edir.

Aİ-nin Mərkəzi Asiya ilə əlaqələri dərinləşdirmək istiqamətində fəaliyyətləri iki paytaxtda - Moskva və Pekində çox həssaslıqla izlənilir. Regionu "özününkü" hesab edən Rusiya Çinin bölgədə nüfuzunu artırmasına müəyyən qədər dözümlü yanaşmağa məhkumdur - Qərblə ticarəti sıfırlanmış vəziyyətdədir, əsas gəlir mənbəyi olan neftin iki böyük alıcısından biri Pekindir. Lakin bu dözümlülük Çinin bölgəyə getdikcə daha dərin nüfuz edən iqtisadi maraqlarının qarşısından tamamilə çəkilmək anlamına gəlmir. Moskva xüsusilə Qərb sanksiyalarından sonra Mərkəzi Asiyaya diqqətini dəfələrlə artırıb, uzunmüddətli strateji tərəfdaşlarına çevrilmiş olan Asiya regionu ilə əsas kommunikasiya marşrutudur. Üstəlik, Rusiyanın Qərbdən çəkilen investisiyalarının yönəlmək istədiyi başlıca istiqamətlərdən biridir - demiryol, nüvə enerjisindən tutmuş, enerji məhsullarının satışına qədər.

Çin isə Mərkəzi Asiyaya həm öz məhsullarının ixrac bazarı, həm də Avropaya açılan qapı kimi baxır. Son onillikdə Pekinin bölgəyə yatırım-ları yüz milyard dolları ötürüb. Çin bölgə dövlətlərini "Bir kə-

mər, bir yol" təşəbbüsünə daxil edib, bu çərçivədə infrastruktur layihələrinə irihəcmli vəsaitlər yatırr.

Kallasın Qazaxıstana səfəri zamanı məlum olub ki, Qazaxıstan hakimiyyəti Çin və Rusiya ilə birlikdə Qazaxıstanın Zaysan şəhərində yeni hava limanının, Tuqıl kəndində çay limanının və Çin, Qazaxıstan və Rusiyanı birləşdirən demir yolu keçid məntəqəsinin tikintisi daxil olmaqla, Şərqi Qazaxıstan mülayetində logistika qovşağının yaradılması layihəsini hazırlayır.

Martın 26-da Kallas Aşqabada gəlməmişdən bir gün əvvəl Astanada prezident Tokayevlə Çin Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin nümayəndəsi Liu Jiancao arasında görüş keçirilib və bu görüşdə Çin sədri Si Cinpinin 2025-ci ilin iyununda keçiriləcək ikinci Çin-Mərkəzi Asiya sammitinə gözlənilən səfəri müzakirə olunub. Bununla da Pekin Avrasiya maraqlarının həyata keçirilməsində Qazaxıstana əsas ölkə kimi baxıldığını gizlətmədən, uzunmüddətli strateji tərəfdaşlığa üstünlük verdiyini açıq şəkildə göstərməyə çalışıb.

Ukraynadakı işğalçı müharibəyə qədər Rusiya Çinin bu siyasətinə müəyyən qədər qarşı çıxmaqla bezi layihələrin sənəd üzərində qalmasına nail olsa da, Qərb sanksiyalarına görə Pekindən çox ciddi asılılığa düşdükdən sonra müqaviməti bir qədər zəiflətməyə məcbur olub. Lakin Moskvanın Avropa İttifaqının Mərkəzi Asiyaya artan marağına qarşı eyni dözümlü nümayiş etdirməyəcəyi

aydın məsələdir. Lakin hələlik beynəlxalq izolyasiyaya görə zəif durumda olan Rusiya Mərkəzi Asiya ölkələrinin Avropa ilə əlaqələrindəki dərinləşməyə açıq narahatlıq bildirməyə tələsmir. Halbuki belə narahatlıq üçün kifayət qədər əsaslar var: əvvəla, bölgə dövlətləri arasında SSRİ dövründən əsas qoyulan mübahisə ocaqları bir-birinin ardınca ləğv edilir. Martın 31-də Özbəkistan, Tacikistan və Qırğızıstan müstəqillik dövründə aralarında dəfələrlə qanlı toqquşmalara səbəb olan sərhəd münaqişəsini tamamilə aradan qaldıran üçtərəfli müqavilə imzalayıblar. Bundan əvvəl hər üç ölkə ikitərəfli qaydada sərhədlərin delimitasiyasını başa çatdırıb. Bu, Rusiyada böyük narahatlıqla qarşılanıb, çünki uzun illər boyu məhz sərhəd məsələləri bu dövlətlərin əməkdaşlığının, birgə fəaliyyətinin qarşısını alıb, onları Rusiyadan asılılıqda saxlayıb. Artıq bu amil tarixə qovuşur və Rusiya mətbuatında gedən müzakirələrdən aydın olur ki, proseslərin belə axarı Moskvanı qətiyyənlə qane etmir.

Rusiyanın narahatlığına səbəb olan digər mühüm amil Avropa İttifaqının həm rəsmi Brüssel xətti ilə, həm də Fransa və Almaniyanın timsalında ayrı-ayrı ölkələrin xətti ilə bölgəyə nüfuzunun artmasıdır. Özbəkistanda keçirilən sammit ərəfəsində - Kallas martın 28-də Astanada Qazaxıstan Prezidenti Qasım-Jomart Tokayevlə danışıqlar apararkən Rusiya mediası Rusiyanın enerji nəhəngi "Tatneft"-in Qazaxısta-

nın Pavlodar və Aтирау neft emalı zavodlarında payların özəlləşdirilməsində iştirak edəcəyinə dair məlumatı geniş işıqlandırıb. Moskva bununla göstərmək istəyir ki, Qazaxıstanda təkə iqtisadi təsirini saxlamaq deyil, həm də onu strateji sektorlar - neft emalı və neft-kimya vasitəsilə genişləndirmək niyyətindədir.

Bundan əlavə, Rusiya KİV-i martın 28-də yazıb ki, düz bir ay sonra, aprelin 28-də Daşkənddə "İnnoprom. Mərkəzi Asiya" beşinci Beynəlxalq Sənaye Sergisi açılacaq və burada əsas diqqət Rusiya ilə region ölkələri, ilk növbədə Özbəkistan arasında sənaye əməkdaşlığının dərinləşdirilməsinə yönəldiləcək.

Rusiya şirkətlərinin Mərkəzi Asiya iqtisadiyyatının əsas sektorlarında olması Kremlin təkə resursların ixracını deyil, həm də istehsal zəncirlərinin təbiiqini nəzərdə tutan uzunmüddətli strategiyasının bir hissəsidir.

Bu şəraitdə balanslaşdırılmış xarici siyasət qura və tərəfdaşlar arasında rəqabəti sənəyə çevirə bilən Mərkəzi Asiya liderləri strateji baxımdan qalib gələcəklər. Bölgənin əsas dövlətləri olan Qazaxıstan və Özbəkistan böyük güclərin artan rəqabətindən özəri üçün maksimum fayda götürməyə üstünlük verirlər. Təqdirəlayiq haldır ki, hər iki ölkə tərəflərdən heç birinə ağırlıq salmadan, hamı ilə balanslı siyasət yürüdürlər.

Ekspertlərə görə, Səmərqənddə keçiriləcək sammit Avropa İttifaqının Mərkəzi Asiya ilə sistemli və uzunmüddətli qarşılıqlı fəaliyyətə nə dərəcədə hazır olduğunu göstərə bilər. Brüssel sübut etməlidir ki, onun təklifləri Rusiyanın Ukraynaya təcavüzünə qarşı tədbirlərlə bağlı diplomatik fəaliyyətdə müvəqqəti canlanma deyil, təhüquqlu strateji mövcudluğun başlanğıcıdır.

Brüssel üçün əsas problem Çin və Rusiyanın Mərkəzi Asiyada onsuz da möhkəmlənmiş maraqları ilə rəqabətdir. Səmərqənd sammiti böyük oyunda yalnız ilk addımdır, burada sonrakı fəaliyyətlər heç də az əhəmiyyət kəsb etmir: Avropa İttifaqı

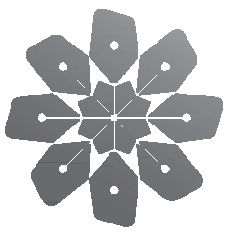
bölgədə Çin və Rusiya ilə təkə normalar və sözlər sahəsində deyil, həm də iqtisadi alətlər, logistik həllər və investisiya siyasətində rəqabətə nə dərəcədə hazırdır.

Görünən odur ki, Avropa İttifaqı regionun beş ölkəsini (Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, Türkmənistan və Özbəkistan) Avropa sistemini birləşdirə biləcək nəqliyyat, logistika və enerji proqramlarına əsas diqqət yetirir. Belə ki, 2023-cü ilin payızında Fransa Prezidenti Emmanuel Makron Qazaxıstan və Özbəkistana rəsmi səfərə gəlib. Gündəmin əsas mövzularından biri enerji, xüsusilə Qazaxıstan uranının Fransaya tədarükü olub. Makron-dan bir il sonra Almaniya kansleri Olaf Şols da ilk dəfə Orta Asiyaya səfər etdi.

Brüssel sanksiyaların təsirini gücləndirmək üçün Mərkəzi Asiya ölkələri ilə Rusiya arasında ticarət-iqtisadi əlaqələri zəiflətməyə çalışır. 2024-cü ildə Brüsselin Rusiyadan yan keçməklə Qafqaz və Türkiyə vasitəsilə Mərkəzi Asiyadan Avropaya nəqliyyat dəhlizinin yaradılmasına 10 milyard avroya qədər investisiya cəlb etmək niyyətində olduğu açıqlanıb. İlk olaraq iki kredit şəklində 2,97 milyard avronun ayrılmasına dair sənədlər imzalanıb. Avropa Birliyinin digər marağı Mərkəzi Asiya bazarlarına çıxışdır.

Xəzərin o tayında gedən bu regional və beynəlxalq əhəmiyyətli iqtisadi-siyasi proseslərin Azərbaycana təsirləri kifayət qədər böyük ola bilər. Belə ki, Azərbaycan Asiyadan Avropaya məhz Mərkəzi Asiya ölkələri üzərindən yönələn bir neçə ticarət-iqtisadi marşrutun əsas keçid nöqtəsidir. Xüsusilə Transxəzər nəqliyyat dəhlizi layihəsinin aktiv iştirakçısı olan Bakı Avropa İttifaqının bu layihəyə yatırımlarından böyük fayda əldə edə bilər. Çünki layihənin zəif həlqələrinin çoxu məhz Xəzərin o tayındadır, Aİ investisiyaları onların aradan qaldırılmasını təmin edəcək. Bu isə dəhlizin aktivləşməsi və Azərbaycanın iqtisadi faydalarının, eyni zamanda siyasi çəkisinin artmasına gətirib çıxaracaq...

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medlanın İnkişafı
Agentliyi**

Uşaq və gənclərin fiziki-mənəvi inkişafı

“Marketdən gələndə uşağa mütləq çipsi al”. Bu, daha çox babalara nənələr tərəfindən verilən tapşırıqlardır. Çoxlarına elə gəlir ki, uşağa çipsi almaq onu mükafatlandırmaqdır. Əslində isə...

Bu gündək aparılan araşdırmalar artıq sübut edib ki, az yaşlı və yeniyetmələrin çipsi asılılığı nələrə gətirə bilər. Bu da faktlar.

Dünyaca məşhur “Ruffles Sabor a Jamon Crisps” markasının populyar məhsulu həyatı təhlükə riski daşıdığı üçün təcili şəkildə geri çağırılıb. Böyük Britaniyanın Qida Standartları Agentliyi (FSA) məhsulun etiketində allergiya yaradan maddələrin düzgün qeyd olunmaması səbəbindən ciddi xəbərdarlıq edib. Məlum olub ki, 3D Trading şirkəti tərəfindən satılan bu çipsilər süd və soya tərkibli olsa da, qablaşdırmada bu barədə məlumat qeyd edilməyib. Bu isə süd və ya soya allergiyası olan şəxslər üçün ciddi sağlamlıq riski yaradır. Mütəxəssislər həmin insanların bu məhsulu qətiyyətlə istehlak etməməsinə tövsiyə ediblər. Allergik reaksiyalar yüngül qızartılardan həyatı təhlükəli anafilaksiyaya qədər dəyişə bilər. Ciddi simptomlar arasında boğazın, dilin və tənəffüs yollarının şişməsi, nəfəs almaqda çətinlik, başgicəllənmə, özündən getmə hissi və huş itkisi yer alır.

Gündə ikicə paket çipsi yeyən uşaqlar...

Dünya Sağlamlıq Təşkilatı və Amerika Qida və Dərman Təşkilatı hesab edir ki, bir yetkinin gündə ən çox 6 qram duz alması və 65 qram yağ istehlak etməsi lazımdır. Lakin gündə 2 paket çipsi yeyən uşaq bu nisbətələri həddən çox aşır. Ürəyə zərərli olan doymuş yağ nisbə-

tinin 20 qramı aşmaması lazım olduğu təqdirdə, 100 qramlıq paket kartof çipsisində 25-33 qram arasında yağ var. Odur ki, bəzi ölkələrdə çipsi siqaret qədər təhlükəli hesab olunur və satışı qadağan edilib.

Artıq bir neçə gündür ki, sosial şəbəkələrdə çipsilərə qarşı aksiya kampaniyalarına start verilib. Belə ki, çipsilər toplanaraq ocaq formasında yandırılır. Məhsulun bir neçə saniyə ərzində alışması da şəbəkə istifadəçilərində çaşqınlıq yaradıb.

Qablaşdırılmış qida istehlakının son illərdə sürətlə artması ilə, tərkibində qatqılar olan məhsulların başda piylənmə olmaqla bir çox xəstəliyə yol açdığı bildirilir. Mütəxəssislər uşaq və gənclərin tez-tez yediyi çipsi kimi qablaşdırılmış qidaların zərərlərinə də diqqət çəkiblər. Daxili xəstəliklər üzrə həkim-mütəxəssis Derya Arğun emala məruz qalmış qidaların istehlakının yaratdığı problemlər haqqında da məlumat verib:

“Xüsusilə böyümə və inkişaf dövründə olan uşaqlarda çipsi istehlakı olduqca geniş yayılıb. Bu uşaqların daimi olaraq çipsi yeməsi həm onların inkişafına mənfi təsir edir, həm də gələcəkdə piylənməyə səbəb olur. Nəhayət, çipsi dediyimiz şey xalis formada yağdan ibarətdir. Bir il mütəmadi olaraq çipsi yeyən uşaq təxminən doqquz kilo çəki alır. Çipsi istehlakı diabet, yüksək təzyiq, ürək-damar xəstəlikləri və insult kimi xəstəliklərin riskini artırır.

Uşaq və gənclər

ÜSAVAT
N 44 (8664) 3 aprel 2025

Müasir uşaqların bəlası - siqaret qədər təhlükəli çipsilər

Davamlı çipsi yeyən uşaqlarda hansı problemlər yaranır?

Qablaşdırılmış qidaları nə ilə əvəzləmək olar?

Qablaşdırılmış qidalar yerinə evdə sağlam qəlyanaltı məhsulları hazırlana bilər. Dietoloq Ayça Sena Yılmaz deyir: “Görürəm ki, xüsusilə son vaxtlar uşaqlarda çipsi istehlakı xeyli artıb. Çipsilərdə çoxlu duz və monosodyum glutamat var. Bu, diabet riskini artırmağa bilər. Uşaqların bu məhsula çox asan çıxışı olduğundan, əslində bir-birlərinə təklif edərək yavaş-yavaş başlayırlar. İstəsələr, evdə kartofun qabığını nazik şəkildə soyaraq sobada kartof çipsiləri hazırlaya bilərlər. Qablaşdırılmış məhsullardan istifadə etməkdənsə, “bax bu məhsulları evdə də hazırlaya bilərik” deyərək, uşaqla birlikdə hazırlayaraq qidalanma təşviq edilməlidir.

Yetkinlər üçün anlamaq və kökəlmək daha asandır, amma uşaqların maddələr mübadiləsinə tənzimləmək bir az çətinidir. Gördüklərinin ləzzətli olduğuna inanaraq, “Dostum yeyir, mən niyə yemirəm” düşüncəsi ilə bunu yeyən uşaqlarda böyük yaşlarda piylənmə artır. Uşaqlar günə mütləq səhər yeməyi ilə başlamalı, məktəbə gələndə çantalarında qəlyanaltı olmalıdır. Tərkibində yüksək trans yağ olduğu üçün dərinin qocalmasına səbəb ola bilər. Eyni şəkildə, tərkibində qan şəkərinə artıran, xolesterin əmələ gətirən və ürək-damar sistemi risklərini artıran şəkər var”.

tır. Tədqiqatlar göstərir ki, sonsuzluğun demensiya və Altsheymerlə güclü əlaqəsi var. Bu səbəbdən uşaq vaxtından çipsi yemək yetkinlik dövründə ciddi xəstəliklərə səbəb ola bilər”.

Çipsi niyə asılılıq yaradır?

Həkim-mütəxəssisin sözlərinə görə, çipsilərin tərkibində çoxlu karbohidrat olduğu üçün yeyildikdə qanda şəkərin səviyyəsinin qəfil yüksəlməsinə, sonra isə azalmasına gətirə bilər: “Bu azalmaya hipoglikemiya deyilir. Bu hal təkrarlanan aclıq hissi yaradır və insanın daim yemək istəməsinə səbəb olur. Valideynlərə demək istəyirəm ki, əgər uşaqlarının gələcəkdə

metabolik xəstəliklər, şəkərli diabet, təzyiq, ürək-damar xəstəlikləri, demensiya kimi problemlərlə üzləşməsinə istəmərlərsə, mütləq olaraq onları çipsidən uzaq tutmalıdırlar. Marketdən paketləşdirilmiş çipsi almaq əvəzinə, özləri sağlam qəlyanaltılar hazırlaya bilərlər”.

Həkimlər həmçinin bildirir ki, piylənmə dövrümüzün xəstəliyidir, sadəcə, çipsi deyil, gündəlik qablaşdırılmış digər qida və fas-food istehlakının sıx olduğu ölkələrdə gələcəkdə daha böyük problemlərə səbəb olacaq. Bu səbəbdən həm uşaqlıqda qidalanma vərdişlərinin tənzimlənməsi, həm də sonrakı yaşlarda böyükklər üçün sağlam qəlyanaltıların seçilmə-

si piylənməyə keçidi dayandırır. Ən azı onu minimuma endirir.

Zərərli bir maddəni nə qədər uzun müddət istifadə etsək, gələcəkdə qarşılaşacağımız zərər bir o qədər çox olar. Onların tərkibində akrilamid dediyimiz kimyəvi maddə var. Bu, xüsusilə plastik sənayesində və siqaretdə tapılan ən zərərli kimyəvi maddələrdən biridir. Uzun müddət buna məruz qalan uşaqlarda gələcəkdə xərçəng, damar və iltihab xəstəliklərinə tutulma riski kifayət qədər yüksəkdir. Heç bir valideyn övladının zərər görməsini istəməz və bilsəydilər ki, bu, uzun müddətdə bu qədər problem yarada biləcək bir maddədir, övladlarına onu yeməyə qoymazlar.

Bunlar autizm sindromlu uşaqların sosial bacarıqlarını dəstəkləyir

“Autizm sindromu dedikdə, bura spesifik kommunikativ və sosial pozuntular, stereotip davranış, koqnitiv asinxroniya (qeyri-bərabər inkişaf) aid edilir”.

Musavat.com xəbər verir ki, bu fikirləri Səhiyyə Nazirliyinin rəsmi Instagram hesabında can-

lı yayımda Səhiyyə Nazirliyi Psixi Sağlamlıq Mərkəzinin loqopedi Aygün Ələkbərova açıqlayıb.

Onun sözlərinə görə, autizm sindromlu uşaqların potensial dərəcəsini nəzərə alaraq loqopedik işdən öncə adaptasiyası üçün xüsusi mütəxəssislərin cəlbı olmadan başlan-

ması məsləhət görülmür:

“Loqopedik korreksiya işi əsasən nitqin anlaması, söz ehtiyatının artması, nitqin səs tələffüzünün, qrammatik tərəfinin inkişafı və ən əsası rabitəli nitqin formalaşması üzərindən aparılır. Autizm sindromlu uşaqlarla işləyən loqopedlərdə pedaqoji bacarıqların olması önəmlidir. Loqopedin işi zamanı şifahi nitqin təqidi önəmlidir. Autizm sindromlu uşaqlarda da təqild bacarığı zəif olduğu zaman loqopedik işin keyfiyyəti aşağı düşür”.

Ələkbərova bildirib ki, autizm sindromlu uşaqlarda istəklərini ifadə edə bilməsi, sosial cavab reaksiyasını verməsi, informasiyanı cavablandırması və şərh etməsi, diqqəti cəlb etməyi və sual verməyi, emosionu, hissləri ifadə etməyi bacarması və onlar haqqında məlumat bildirməsi, sosial davranışların və dialoq bacarıqlarının formalaşdırılması önəmlidir: “Məsələn, sosial cavab reaksiyası zamanı cəmiyyətdə kontakt, kommunikasiya, özünə xidmət kimi vərdişlərin olması hər bir uşağa aiddir. Yaşa uyğun marketdə alış-veriş etməyi bacaran, ev işlərinə cəlb edilən uşaqlar, gələcəkdə özü üçün düzgün seçim etməyi daha tez öyrənir. Düzgün seçimlər etməyi, həmçinin sosial bacarıqların, fiziki fəalliyətin, məntiqi tefəkkürün inkişafına, kiçik-böyük motor bacarıqlarının formalaşmasına, ehtiyacların ödənilməsinə, təcrübə qazanmaqlarına köməklik etməyi öyrədir.

Diqqət: uşaqlar arasında yayılan virusun əlamətləri...

Xəbər verildiyi kimi, “Azərbaycan Uşaqları” İctimai Birliyinin sığınacağında səkkiz uşaq rotavirusa yoluxub. Onlardan ikisi xəstəxanaya yerləşdirilib, altısının isə müalicəsi sığınacaqda davam etdirilir. Daha 24 uşağın virusa yoluxma riski olduğu bildirilir (Axar.az).

Məsələ ilə bağlı “Azərbaycan Uşaqları” İctimai Birliyinin sədri Kəmalə Ağazadə bildirib ki, virus ürəkbulanma, qusma, yüksək temperaturla başlayır və bəzi uşaqlarda burun qanaxması, ishal kimi əlamətlərlə müşahidə olunur. “Hazırda vəziyyətləri orta ağır dəyərləndirilir. İki uşaq xəstəxanaya yerləşdirilib, digər altı uşaq isə həkimlərin yazdığı müalicə əsasında sığınacaqda müalicə alır. Ümumi vəziyyətləri stabiləşməyə doğru gedir”, - o qeyd edib.

Nizam-intizam, dözümlülük, hətta diqqətin korreksiyası, əl-göz koordinasiyası üçün məişət aktivliyi autizm sindromlu uşaqların sosial bacarıqlarını dəstəkləyir”.

Loqoped qeyd edib ki, ilkin mərhələdə loqopedik korreksiya zamanı uşağın valideynləri və ya qəyyumları da iştirak etmələri arzu olunandır.

15 il öncə jurnalistlər, QHT rəhbərləri və dövlət məmurlarından ibarət bir neçə qrupun tərkibində Vaşinqton aeroportundan avtobusla paytaxtın mərkəzinə doğru yol almışdıq. Birdən-ikiyə Amerika görmədiyimiz üçün hər şeyə diqqət edirdik və nəzərimizi ilk cəlb edən şey yolun hər iki tərəfindəki sıx meşə zolaqları, kiçik talalar oldu. Avtobusdakıların bir çoxu bu mənzərəni zarafat predmetinə çevirdi: "Nə əcəb bu yerlərdə kafe-restoran, kottec, ailəvi istirahət yerləri tikmirlər?"

Xəlil KAZIMLI

Böyük ehtimalla ikinci idi. Çünki avtobusla Vaşinqtonu dolaşdığımız zaman çoxmərtəbəli binaların, yeni Nyu-Yorkdakı göydələnlərin eynisini görməyəndə Rüstəm adlı özbək bələdçimiz izahat verdi ki, Kolumbiya dairəsinin qanunlarına əsasən, ABŞ paytaxtında Kapitolidən hündür binaların tikintisinə icazə verilmir.

Demək, xüsusi qanun olmasaydı, ya da ondan yan keçmək üçün istisna hallar nəzərdə tutulsaydı, amerikalı işbazlar Vaşinqtonu da Nyu-Yorka və Los-Ancelesə döndərərdilər.

Əsas məsələ budur: xüsusi qanun qəbul etmək və o qanunu pozmaq üçün məmurlara heç bir imkan tanımaq.

Təəssüf ki, lap əzəldən bizdə nə elə qanun olub, nə də "torpaqsatan" məmurların təməh qılıncını necə korşaldan mexanizmlər. Nəticədə indi Bakı sürətlə basınq şəhərlərə oxşamaqdadır. Məsələn, İstanbulla ilk dəfə gedənlər binaların iç-içə tikilməsindən, bir küçədə yüzlərlə, hətta minlərlə xidmət, ticarət, işə obyektləri olmasın-

dan, addımbaşı basabasdan, sıxlıqdan heyretə gəlir. Tokiyo, Mexikoya, Şanxaya yolu düşənlər də elə deyirlər.

Əslində bir yerə qədər Bakının böyüməsinə, müasir standartlara uyğun şəhər olmasına ehtiyac vardı. Şəhərdə çoxmərtəbəli binalar, körpülər, yol ötürücüləri, tunellər az idi və Bakı dünyanın məşhur meqapolislərindən geri qalırdı. Ancaq bu şəhərin böyümək, insan resursu baxımından gurlaşmaq üçün tutumu bir yerə qədərdir. Şərq yanı dəniz, cənub-şərq dərin dərə və yüksək

təpəliklər olan şəhər hara qədər böyüyə bilərdisə, artıq böyüyüb, şəhəratrafi qəsəbələri də özünə birləşdirərək, nəhəng meqapolisə çevrilib.

İndi paytaxt ölkənin bütün rayonlarından kütləvi şəkildə axışib gəlmiş, bir həmkarımızın "yerli əmək miqrantları" adlandırdığı insanları artıq tutmur. Bunu bayram tətili günlərində daha aydın görmək olur. İnsanlar bayramı əzizləri ilə birlikdə qeyd etmək üçün kütləvi şəkildə rayonlara gedəndə paytaxt boşalır, bayramdan sonra isə prospekt və küçələr tıxanır. Bu

qədər insan bu şəhərə açıq-aşkar yerləşmir.

Qazaxıstanın köhnə paytaxtı Almatı da bu gündə olacaqdı - əgər 26 il öncə prezident Nazarbayev tarixi qərar qəbul edərək paytaxtı Astanaya köçürməsaydı. İndi Astana milyonluq əhali olan şəhərdir. Əvəzində əhali sərindən Almatının yükünü xeyli götürüb.

İslam Kərimovun vaxtında Özbəkistanın paytaxtı Daşkənddə böyük tikinti-quruculuq işləri getməyib, son illərdə isə bu şəhərdə tikinti bumu başlanıb. Yaxın illərdə Daşkənd re-

gionun ən böyük meqapolislərindən biri olacaq. Ancaq Daşkəndlə paralel olaraq Səmərqənd, Buxara və Xivənin inkişafına da ciddi diqqət yetirilir ki, əhali urbanizasiya prosesinə bir şəhərdə yox, bir neçə şəhərdə töhfə versin.

Şəhərə axın qlobal, dünyəvi trenddir, qarşısını almaq mümkün deyil, amma tənzimləmək mümkündür. Məcbur deyil ki, ölkənin 10 milyon əhalisinin yandan çoxu bir şəhərdə cəmləşsin. Bundan ötrü Gəncə, Mingəçevir, Xankəndi kimi şəhərləri də tədricən meqapolisə çevirmək olar.

Görünür, yaxın vaxtlarda paytaxtda çoxmərtəbəli binalardan ibarət yaşayış komplekslərinin tikintisini necə məhdudlaşdırmaq lazım gələcək. Başqa cür mümkün deyil. Tikintilər bu vur-heşirlə, bu temple davam edərsə, çox yox, 3 ildən sonra paytaxt yaşanmaz hala gələcək. Elə indinin özündə də abadan gündə deyil.

P.S. İş günü bitəndən bir az sonra Vaşinqtonda elə bir sakitlik olur ki, adama elə gəlir, şəhər bom-boşdur, Bakıda isə əsl "qırğın-qiyamət" məhz iş günü bitəndən sonra başlanır.

100-dən çox layihə icra edən meqaşirkətdən narazılıq - "evlərdə çat əmələ gəlib"

Məşhur şirkətin layihəsinin yarımçıq qalması sakinləri narazı salıb. Şirkət layihə üzrə nəzərdə tutulan iki binadan birini inşa edib. Digər bina tikilmədiyi üçün ətrafda

yaşayan sakinlərin evləri qəzalı vəziyyətə düşüb.

Musavat.com xəbər verir ki, narazılıq Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, Qulu Quliyev küçəsində "ETO HOUSE" MTK tə-

rəfindən həyata keçirilən layihə ilə bağlıdır.

Belə ki, layihə üzrə MTK tərəfindən ərazidə fərdi yaşayış evlərinin sökülərək orada hündürmərtəbəli binaların tikintisi

nəzərdə tutulub.

Təqdim etdiyimiz fotoda ərazidə tikintisi nəzərdə tutulan layihədir.

Fotoda görünən binalardan biri inşa edilib. Digərinin tikintisinə isə başlanmayıb. Bu vəziyyət də ətrafda yaşayan sakinləri narazı salıb.

Musavat.com-a müraciət edən sakinlər bildiriblər ki, layihənin icrasına başlayan zaman sakinlərlə görüş olub. Onlara mənzillərinin sökülərək yerində bina inşa ediləcəyi deyilib. Qarşılığında isə sakinlərə kompensasiya ödəniləcəyi və ya yeni tikiləcək binadan mən-

lib. Həmin ərazidə olan evlər sökülüb. Tikintiyə yaxın olan və ümumi layihədə sökülməsi nəzərdə tutulan 15-ə yaxın mənzil isə sökülməyib. Ərazidə aparılan tikinti işləri sakinləri narazı salıb, bəzi evlərdə çat əmələ gəlib.

"Bu qədər müddət toz-torpaq içində yaşamışıq. Gecə-gündüz tikintinin səsinəndən əziyyət çəkmişik. Bir çox evlər qəzalı vəziyyətdədir. İndi kimə şikayət edirik, baxan yoxdur", - deyərək sakinlər şikayətində bildirib.

Sakinlərin narazılığı və layihənin tam icra edilməməsinin səbəbi ilə bağlı şirkətin mövqeyini öyrənməyə çalışdıq. Lakin əlaqə üçün qeyd edilən nömrəyə zəng etsək də cəhdimiz baş tutmadı.

"ALMEP ENGINEERING GROUP"un ölkədə tikintisini həyata keçirdiyi böyük layihələrə aşağıdakılar daxildir:

- Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksi;
- Azərbaycan-Fransız Universiteti;
- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi;
- Bakı Avropa Liseyi;
- Tofiq İsmayilov adına UGYS;
- UNEC;
- "Memar Əcəmi" metros-tansiyası;
- Quba rayonu Alekseyevka kəndində məktəb;
- Nizami Gəncəvi Muzeyi;
- Azərbaycan Texniki Universiteti;
- "Elmlər Akademiyası" stansiyası.

zillə təmin ediləcəkləri bildirilib.

Layihənin icrasına başlayan zaman işlər nəzərdə tutulan plan üzrə aparılmayıb və bir binanın tikintisi həyata keçiri-

"ETO HOUSE" MTK layihəsi məşhur "ALMEP ENGINEERING GROUP" şirkətinə məxsusdur. Bu şirkət Azərbaycanda bir çox dövlət layihələrinin icrasını həyata keçirib.

Bundan başqa, şirkət bir çox şirətlərin, restoranların, istirahət mərkəzlərinin tikintisini həyata keçirib.

İ. MURADOV,
Musavat.com

2 025-ci il "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan edilib. Bu barədə ötən ilin dekabrında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev xüsusi sərəncam imzalayıb.

cək. Prosesin konfidensial aparılmasının səbəbi isə odur ki, tərəflər müxtəlif cənayət törədən və onun qurbanlarını əhatə edir. Komissiya üzvlərindən qərar imzalanana qədər konfidensiallı-

yindən asılıdır: "Əgər məsələlər aktuallaşarsa, buna baxıla bilər. May ayında əfv sərəncamının verilməsi gözlənilir. Bu da müəyyən dərəcədə belli bir kateqoriyada olan insanların vəziyyətinin

267 şəxsə şamil olunduğu müəyyən edilib. Bu qərar tətbiq olunan şəxslərin sayına görə indiyədək qəbul edilmiş ən geniş amnistiyadır. Amnistiyanın tətbiq olunduğu şəxslərdən 733-ü Vətən mü-

Efir aparıcılığının "qızıl" qaydaları - kimlər bu fəaliyyətdən uzaq durmalıdır? Qulu Məhərrəmli: "Bəzən sanki küçədən birini tutub efirə çıxarırlar..."

Xəbər verildiyi kimi, aparıcı Nigar Fərhad "Sözün bitdiyi an" verilişində qalmaqallı ifadələr işlədib. Bildirib ki, oğlu olsa, atasız qızı ona ala bilməz. Bu fikirlər sosial şəbəkələrdə və ictimaiyyət arasında qəzəblə qarşılanıb.

Bütün bu narazılıqların fonunda "Kanal S" televiziya-sının yayımı 24 saatlığa dayandırılıb. Aprelin 2-dən etibarən isə "Sözün bitdiyi an" verilişi bağlanıb.

Bəs peşəkar media mütəxəssisləri bu xüsusda nə düşünür? Efir aparıcılığının "qızıl" qaydaları hansılardır? Necə etməli ki, ictimai qınağa tuş gəlməyəsən? Kimlər aparıcılıq edə bilməz?

Mövzu ilə bağlı **teletənqidçi, publisist, BDU-nun professoru Qulu Məhərrəmli** "Yeni Müsavat"a danışdı: "Haqqında danışılan məsələ ilə bağlı Mətbuat Şurasının Etika Komissiyasında müzakirələr aparmışıq. Mən həmin komissiyanın sədriyəm. Əlbəttə ki, təəssüf doğuran haldır ki, son illərdə yerli telekanallarda etik hədlərin aşılması, əxlaq normalarının pozulması halları tez-tez baş verir. Bu, daha çox şou proqramlarda, bəzi özəl kanalların sensasiya yaratmaq məqsədilə hazırladığı verilişlərdə özünü göstərir. Bəs bu, nədən irəli gəlir?

Hesab edirəm ki, ilk növbədə televiziya rəhbərliyi verilişlərə kimlərin dəvət olunduğuna diqqət yetirməlidir. Dəvət olunan şəxslərin ictimai mövqeyi, statusu nəzərə alınmalıdır. Təsədüfi insanların efirə çıxarılması yolverilməzdir. Efirə çıxan insanlar da milyonlarla tamaşaçının onları izlədiyini dərk etməlidir. Televiziya yalnız məişət səviyyəsində bir platforma deyil, daha yüksək səviyyəli, ictimai məsuliyyət tələb edən bir vitrindir. Tamaşaçılar efirdə səslənən fikirlərə reaksiya verir, müsbət hallar qarşısında minnətdarlıq edir, neqativ hallara isə etirazını bildirir.

Efirin qızıl qaydaları var. İlk növbədə aparıcıya müəyyən tələblər qoyulur. Aparıcı intellektual olmalı, cəmiyyətin qəbul etdiyi qaydaları, ənənələri, dəyərlər sistemini bilməlidir. Tamaşaçı ilə normal ünsiyyət qurmağı bacarmalı, verilişə dəvət etdiyi insanlarla nəzakət çərçivəsində davranmalıdır. O, yoxlanmamış məlumatları təqdim etməməli, ictimai düşüncəyə və əxlaq normalarına zidd fikirlərdən çəkinməlidir. İnsanları təhqir etməməli, müxtəlif baxışlara tolerant yanaşmalıdır.

Bəzən aparıcı studiyadan qonağı çıxarır, bu isə yolverilməzdir. Əgər sən birini verilişinə dəvət edirsənsə, bu, artıq qarşılıqlı hörmət tələb edir. Eləcə də aparıcı qonağı dəvət edib, ona söz vermirsə, bu da düzgün deyil. Ən çox rast gəlinən hallardan biri də həddi aşan ifadələr, yersiz müdaxilələrdir ki, bunlar qətiyyətlə yolverilməzdir.

Aparıcının təfəkkürü, nitqi, siması, geyimi nümunəvi olmalıdır. Təəssüf ki, bu qaydalara əməl edənlər azdır. Sanki küçədən birini tutub efirə çıxarırlar. Halbuki efirə çıxan şəxs televiziya qaydalarını və prinsiplərini bilməlidir. Bundan əlavə, televiziyanın məsul şəxsləri - prodüserlər, rejissorlar da işlərinə ciddi yanaşmalıdır. Televiziyaların ictimai şuraları var və bu cür məsələlər həmin şuralarda müzakirə edilməlidir. İctimai rəy televiziya əməkdaşlarının nəzərinə çatdırılmalıdır.

Xalidə GƏRAY,
"Yeni Müsavat"

Onların qapısı nə zaman açılacaq? - 2025-ci ildə 6-cı amnistiya gözlənilir

Prezidentin sərəncamında belə bir bənd var: "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan edilməsi ilə bağlı tədbirlər planına dair təkliflərini bir ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin".

Artıq ilin 3 ayı arxada qalıb. Bəs tədbirlər planında amnistiya aktının qəbulu da varmı?

Qeyd edək ki, müstəqillik dövründə Azərbaycan parlamenti bir neçə dəfə amnistiya aktı qəbul edib. Hər amnistiya da fərqli səbəblərlə bağlı qəbul edilib, əsasən dövlət bayramları, mühüm tarixi hadisələr və ya ölkədəki vəziyyətlə əlaqədar olub. Onların arasında 1993, 1998, 2003, 2010, 2016 və 2021-ci illərdəki amnistiya aktlarını qeyd etmək olar. Bu amnistiyalar cənayətkarların cəzalarının yüngülləşdirilməsi və ya həbsxanalardan azad edilməsi məqsədilə tətbiq edilib.

"Konstitusiya və Suverenlik İli"ndə 12-ci amnistiya reallaşa bilirmi? Ümumiyyətlə, amnistiyaya nə dərəcədə ehtiyac var.

Milli Məclisin deputatı, İnsan hüquqları komitəsinin sədri Zəhid Oruc "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirib ki, Əfv Komissiyasının müzakirələri davam edir: "Bu, özlüyündə qeyd etdiyimiz amnistiyayı əhatə edir. Söhbət cəzaçəkmə müəssisələrində məhkum həyatı yaşayan şəxslərin durumu ilə bağlı dövlətin münasibətindən gedir.

Xatırladım ki, ötən 10 illiklər ərzində 70-ə qədər əfv sərəncamı və 12-yə qədər amnistiya qərarı nəticəsində 10 minlərlə insan azadlığa qovuşub. Hazırda Əfv Komissiyasının növbəti iclasına hazırlaşırıq. Hər dəfə müzakirəyə çıxarılan məsələlərin sayı 200-dən çox olur. Bu o deməkdir, həm hüquq sisteminin işlənməsi, həm alternativ cəzalar, xüsusilə də probasiya xidmətinin yaradılması dövlətin bu istiqamətdə gördüyü fəaliyyətə daxildir. Buna görə də əminəm ki, 28 May ərəfəsi ənənəvi olaraq növbəti əfv qərarının şahidi olacağıq. Bu, çox sayda insanları əhatə edə-

ğı qorumaq tələb olunur. Cəzaçəkmə müəssisələrində olan hər kəsi əfv və ya amnistiya ilə əhatə etmək mümkün deyil. Biz məhkum edilmiş şəxslərin sayına görə dünya reytingində 56-cı yerdəyik. Bu, kifayət qədər yaxşı rəqəm sayılır. Amma birinci yerdə olan ABŞ-da törədilən cinayətlərin sayı qat-qat artıqdır. Ona görə də cinayət varsa, cəza da olmalıdır.

Biz əhəlinin bir qrupunun mənafeyini müdafiə edərkən digər şəxslərin də hüquqlarına zərbə vurmamalıyıq. Bu, hüququn ən ali tələbidir. Amnistiya aktı konkret şəxslərə deyil, Cinayət Məcəlləsinin müddəalarına tətbiq edilir. Onlar amnistiya altına alınıb, həmin maddələrlə məsuliyyət daşıyan şəxslərin üzərindən məsuliyyətin müəyyən bir müddəti götürülmüş olur. Buna görə də komitə sədri kimi deyəcəyəm bir söz həlledici xarakter daşımayacaq. Dövlət orqanlarının hər hansı haqsızlıqları ilə bağlı məlumata malik deyiləm. Ən önəmli isə odur ki, əfv sərəncamının əhatə dairəsinə daha çox insan salınsın. Düşünürəm ki, bu yöndə də müvafiq addımlar atılmaqdadır, prosesə tam obyektiv şəkildə baxmaq imkanı var.

Dövlət rəhbərliyindən amnistiya ilə bağlı təşəbbüs olarsa, parlament bunu alqışlayacaq. Biz həmçinin alternativ cəza qərarları üzərində daha çox dayanmalıyıq ki, həbsxanalarda yükləmələr baş verməsin".

Millət vəkili Fazil Mustafa bildirib ki, amnistiya tələb və cəmiyyətin istə-

yüngülləşdirilməsi deməkdir. Əhəmiyyətli sayda insan azadlığına qovuşa bilər. Amnistiya ilə bağlı qərarın verilməsi mümkündür. Hər bir vaxt gündəmə gələ bilər. Səlahiyyətli qurumların təşəbbüsündən asılı olan məsələdir".

Deputat Siyavuş Novruzov deyib ki, ölkəmizdə "Konstitusiya və Suverenlik İli" olduğu üçün amnistiya aktına da ehtiyac var. **O qeyd edib ki, Ulu öndər hakimiyyətə gələndən sonra ilk olaraq ölüm hökmünə moratorium qoyuldu və bundan sonra Azərbaycan-da ölüm hökmü ləğv olundu:** "Ümummilli liderdən başlayaraq Prezidentin və Birinci vitse-prezidentin təşəbbüsü ilə Azərbaycanda 12 amnistiya aktı qəbul olunub, 70-dən artıq əfv sərəncamı verilib. Hesab edirəm ki, parlament də təşəbbüs göstərərək müstəqillik gününə qədər hazırlayıb təqdim edə bilər.

Əfv Komissiyasında müraziyətlərə baxılır, buraxılanlar olur. Amma amnistiya geniş əhatəyə şamil olunur. Ona görə də belə təşəbbüslər parlamentdə qəbul edilərsə bütün vətəndaşlarımızı sevindirir. Xüsusilə Azərbaycanın suverenliyi uğrunda döyüşüb, vuruşub, sonradan səhvə yol vermiş insanlar var ki, həbsxanadadır. Onların azadlığa çıxması da bu ildə vacib olan məsələlərdəndir".

Qeyd edək ki, sonuncu dəfə Zəfər günü münasibətilə 2021-ci ildə amnistiya elan edilməsi haqqında qərar qəbul edilib. Həmin aktın 17 min

haribəsinin iştirakçısı, 837-si qadın, 65-i yetkinlik yaşına çatmayanlardır.

Amnistiya qərarı azadlıqdan məhrum etmə yerlərində cəza çəkən 5971 məhkuma tətbiq edilib. Onlardan 2710 məhkum azadlıqdan məhrum etmə cəzasından azad olunub, 3261 məhkumun cəzasının çəkilməmiş müddəti 6 ay azaldılıb.

Həmçinin azadlıqdan məhrum etmə ilə əlaqədar olmayan cəzalara məhkum edilmiş 8559 şəxsə amnistiya tətbiq edilib. Onlardan 5722 məhkum cəzadan azad edilib, 2837 məhkumun cəzası azaldılıb. Belə ki, azadlığın məhdudlaşdırılması cəzasına məhkum edilmiş 1909, islah işləri cəzasına məhkum olunmuş 2471, ictimai işlər cəzasına məhkum edilmiş 86, cərimə cəzasına məhkum edilmiş 1202 və digər cəzalara məhkum olunmuş 54 şəxs bu cəzalardan azad edilib. Şərti məhkum edilmiş, cəzasının çəkilməsi təxirə salınmış və cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilmiş 62 məhkum barəsində də amnistiya tətbiq olunub.

Bundan əlavə, məhkəmələrin icraatında olan işlər üzrə 890, ibtidai istintaq orqanlarının icraatında olan işlər üzrə isə 1785 şəxsə amnistiya tətbiq edilib.

Ümumilikdə 1995-ci ildən etibarən qəbul edilən 12 amnistiya aktı təxminən 135 min şəxsə tətbiq edilib, 32 mindən çox məhkum cəzaçəkmə müəssisələrindən azad olunub.

Şahin RƏHİMLİ,
"Yeni Müsavat"

Aprelin 1-dən Rusiyada qüvvəyə minən qanuna görə, miqrantların övladları məktəblərə daxil olmasdan əvvəl rus dili üzrə imtahandan keçməlidirlər. Yenilik bütün yaş qruplarını əhatə edir - test tələbləri uşağın daxil olduğu sınıfdan asılı olaraq dəyişir.

Beləliklə, birinci sinif şagirdləri şifahi müsahibədən keçməli olacaqlar. Orta məktəb şagirdləri isə həm şifahi, həm də yazılı imtahandan keçəcəklər.

Bu, elə bir dövrdə baş verir ki, Rusiya özü Qafqaz respublikalarında, eləcə də Orta Asiya ölkələrində rus dilinə xüsusi status tələb edir, rusdilli məktəblərin, rus dili bölmələrinin artmasına, ən azı azalmasına çalışır. Özü keçmiş postsovet ölkələrində rusçanın dominant dil olmasına cəhd göstərən Kreml öz ölkəsi daxilində şagirdlərin dil bilgisinin daha mükəmməl olmasını təmin etmək fikrindədir.

Mütəxəssislər bu ayır-seçkiliyə nə deyir? Keçmiş SSRİ respublikaları Rusiyanın dil sanksiyasına simmetrik cavab verməlidir, yoxsa rusifikasiyanın yenə dalğasına hazırlaşmalıdır?

Mövzu ilə bağlı Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sədri, sabiq millət vəkili, Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı "Yeni Müsavat"a danışdı: "Fikrimcə, Rusiyanın tutduğu bu yol doğru yoldur. Yeni əgər bir şəxs miqrant olaraq Rusiyaya gedib orada yaşayacaqsa, həmin ölkənin dilini öyrənməlidir. Eyni prin-

"Sən mənim dilimi bilməlisən, sən dilini bilməsəm də olar" - Rusiyanın dil siyasəti

Sabir Rüstəmxanlı: "Rusiyanın bu addımını doğru hesab edirəm"
Fərəc Quliyev: "Rusdilli şəxslər rusdilli məktəblərə qəbul olunarkən Azərbaycan dili imtahanı verməlidir"

sip bizə də aiddir. Biz dilimizin keşiyində dayanırıq, onu qorumaq istəmirik və yaxud öz uşaqlarımızı rus dilində və ya digər dillərdə oxutdururuq, buna görə də Rusiyanın atdığı bu addım bizə qəribə gəlir. Halbuki bu, normal addımdır.

Miqrantların övladları Rusiyada yaşayacaq, orada oxuyacaq, təhsil alacaq. Onların cəmiyyətə integrasiya

olunması, həmin mühitə uyğunlaşması üçün rus dilini yaxşı bilməsi vacibdir".

Milli Dirçəliş Partiyasının sədri, sabiq millət vəkili Fərəc Quliyev qeyd edib ki, Rusiyada qüvvəyə minən yeni qanun miqrantların sıxışdırılması üçün nəzərdə tutulub: "Rusiyada dövlət büdcəsindən maliyyələşən Azərbaycan məktəbləri yox-

dur. Amma Azərbaycanda dövlət tərəfindən maliyyələşən və rus dilində tədris aparılan xeyli sayda məktəb var. Rusiyada bazar günü məktəbləri mövcuddur, burada azərbaycanlıların uşaqları ana dilimizi öyrənirlər. Bəs həmin məktəblərin maliyyələşməsi Rusiya dövləti tərəfindən təmin olunurmu? Əlbəttə ki, xeyr. Amma Azər-

baycanda rus dilində fəaliyyət göstərən bağçalar belə mövcuddur və onların maliyyələşməsi tamamilə Azərbaycan dövləti tərəfindən həyata keçirilir. Buna görə də Azərbaycan tərəfi mütləq şəkildə Rusiyaya nota verməlidir ki, ya bu qayda azərbaycanlılara tətbiq edilməyəcək, ya da Azərbaycan dərhal müvafiq addımlar atmalıdır.

Mən parlamentdə dəfələrlə bu məsələyə münasibət bildirmişəm ki, Azərbaycanda bu qədər rusdilli məktəbin olması vacib deyil və bu, dövlətin maraqlarına uyğun gəlmir. Əgər rusdilli məktəb fəaliyyət göstərəcəksə, bu, özəl məktəb olmalıdır, dövlət tərəfindən maliyyələşməməlidir. Buna görə də hesab edirəm ki, Azərbaycanda rusdilli məktəblərin dövlət tərəfindən maliyyələşməsinə artıq son verilməli, həmin məktəblər özəl müəssisələrə çevrilməlidir. Eyni zamanda rusdilli şəxslərin rusdilli məktəblərə qəbul olunarkən Azərbaycan dili imtahanı verməsi tətbiq olunmalıdır. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən hər kəs Azərbaycan dili imtahanından keçməlidir. Rusdilli insanların hər hansı bir vəzifəyə qəbul olunarkən Azərbaycan dili imtahanı verməsi vacibdir.

Həmçinin başqa adekvat tədbirlərin görülməsi də mümkündür. Hesab edirəm ki, Rusiya tərəfindən qəbul edilən yeni qayda sadəcə miqrantların sıxışdırılmasına hesablanıb. Bu, Orta Asiya və digər ölkələrdən gələn insanlara təzyiq vasitəsi kimi nəzərdə tutulub. Bu mənada adekvat addımlar atmaq vacib məsələdir. Rusiya hazırda elə bir vəziyyətdədir ki, ağına gələn hər bir qaydanı dərhal başqalarının üzərinə tətbiq etməyə başlayır. Əgər adekvat tədbirlər görməsək, Rusiya bu qaydaları daha da sərtləşdirəcək".

□ **Xalidə GƏRAY,**
 "Yeni Müsavat"

İpoteka marafonu, 2025-ci ildə 5 minə yaxın vətəndaş...

2024-cü ilin sonuna olan məlumata görə, ümumilikdə ölkə üzrə verilmiş ipoteka kreditlərinin həcmi - 4,7 milyard manat təşkil edib

2024-cü ilin sonuna olan məlumata görə, ümumilikdə ölkə üzrə verilmiş ipoteka kreditlərinin həcmi - 4,7 milyard manat təşkil edib ki, onun da 3,3 milyard manatı və ya 81,4 faizi dövlət xətti ilə verilmiş kreditlərin payına düşüb. Bu günə olan məlumata görə, fondun vəsaiti hesabına verilmiş ipoteka kreditlərinin həcmi 3,4 milyard manatı keçib.

İpoteka və Kredit Zəmanət Fondundan (İKZF) verilən məlumata görə, bu günədək fondun həyata keçirdiyi ipoteka kreditləşməsi və satmaq öhdəliyi ilə kirayə mexanizmi vasitəsilə 60 min 549 ailə özünün mənzil şəraitini yaxşılaşdırıb. O cümlədən 53 min 785 ipoteka krediti verilib və 6764 vətəndaşa satmaq öhdəliyi ilə kirayə müqaviləsi bağlanılıb. Fondun yaşayış maliyyəsi alətləri vasitəsilə mənzil şəraitini yaxşılaşdırmış ailələrin 70 faizə yaxını gənclərdir.

Qeyd edək ki, İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu (İKZF) satmaq öhdəliyi ilə kirayə me-

xanizmi çərçivəsində Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, Cəfər Xəndan küçəsində yerləşən yaşayış kompleksində 213 yeni, tam təmirli mənzili vətəndaşlara təqdim edir.

Fondan o da bildirilib ki, yaşayış sahələri 1, 2 və 3 otaqlı olmaqla, aylıq ödənişləri 954 manatdan başlayır.

Yaşayış sahələri çoxmən-

zilli bina kompleksində yerləşir və yüksək keyfiyyətli tikinti materialları ilə müasir dizaynda təmir edilib. Mənzillər elektrik enerjisi, qaz və su ilə tam təchiz olunub. Kompleks geniş həyətə, sahəyə və yeraltı qaraja malikdir. Həyətə sahədə sakinlərin istirahəti üçün şərait yaradılıb, müxtəlif idman qurğuları,

uşaq oyun meydançası quraşdırılıb. Ərazidə uşaq bağçası və məktəb mövcuddur. Metronun "Dərnəgül" stansiyasından 50 metrlik məsafədə yerləşən kompleksin yaxınlığında, həmçinin avtobus dayanacağı və digər zəruri infrastruktur mövcuddur.

Yeni mənzillər vətəndaşların seçimi üçün 8 aprel

2025-ci ildən etibarən açıq olacaq. Müraciətlərin qəbulu və mənzil seçimi Elektron hökumət portalına (e-gov.az) integrasiya edilmiş Elektron ipoteka və kredit zəmanət sistemi üzərindən həyata keçirilir.

Xatırladaq ki, Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov parlamentin martın 7-də keçirilən plenar iclasında Azərbaycanda güzəştli ipoteka kreditlərinin maksimum məbləğinin artırılmasını təklif edib. Onun sözlərinə görə, bu il ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün dövlət büdcəsindən əlavə 100 milyon manat ayrılacaq: "Dövlət büdcəsindən ayrılan bu vəsaitlər daha çox sosial ipoteka kreditlərinin maliyyələşdirilməsi üçün istifadə olunur. 2025-ci ildə 5 minə yaxın vətəndaşımız ipoteka hesabına mənzil sahibi

ekspert Elnur Azadov "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi ki, güzəştli şərtlərlə təklif olunan mənzillərin sayı az, müraciətlərin sayı isə çox olur. Ekspertin sözlərinə görə, ilkin vəsaitin 15 faizini toplaya bilməyən vətəndaşlar üçün isə kirayə mənzillərin satışı mexanizmi daha sərfəlidir: "Son illər daşınmaz əmlakın qiyməti təxminən 50 faiz bahalaşılıb. Axtarışatlı vətəndaşların yığım kapitalı isə ümumi məbləğin 15 faizi qədərində vəsait toplaya bilmək üçün yetərli olmadığına görə kirayə mənzillərin satışına tələbat artır. Müraciət çox olsa da, mənzil seçimi geniş deyil. Satmaq öhdəliyi ilə kirayə mexanizmində vətəndaş mənzildə kirayə qalır, müddət bitdikdən sonra, ən azı 20 il sonra mül-

Əmlak eksperti: "İlkin vəsaitin 15 faizini toplaya bilməyən vətəndaşlar üçün kirayə mənzillərin satışı mexanizmi daha sərfəlidir"

ola biləcək. Güzəştli ipoteka kreditləri maksimum məbləğ 100 min manat olmaqla 4 faizlə 30 il müddətinə təklif olunur. Mövcud bazar qiymətlərini nəzərə alaraq güzəştli ipoteka kreditlərinin maksimum məbləğinin 100 min manatdan 150 min manatadək artırılması məqsədəuyğun olardı".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
 "Yeni Müsavat"

kiyyət onun adına keçir. Əgər vətəndaşın ödənişlə bağlı problemi yaranarsa, ödəniş vəsaiti ləğv edilir. Adi ipotekada isə bu risk yoxdur. Vətəndaş ödəniş edə bilmədiyi halda mənzil satışa çıxarılır, ödənilən pulun bir hissəsi saxlanılır, əsas hissəsi isə qaytarılır".

Mübarək Ramazan ayı bitdi. Artıq aprelin 1-dən Azərbaycanca toy-nişan mərasimlərinə yenidən start verilib. Ənənəvi olaraq, Ramazan ayından sonra müzakirə olunan məsələlərdən biri restoranlarda, şadlıq saraylarında qiymətlərin artıb-artmayacağıdır.

“Yeni Müsavat”ın əməkdaşı bir neçə şadlıq sarayı ilə əlaqə saxlayıb, vəziyyəti öyrənib.

“Monte Karlo” sarayının baş inzibətçisi Kənan Camalov “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirdi ki, qiymətlərdə artım yoxdur: “Keçən ilin bayram sonrası vəziyyəti ilə müqayisədə toyların sayı azdır. Məhsulların qiymətində ciddi artım olsa da, menyuların qiymətində artım edə bilmirik. Bu da şadlıq saraylarının sayının çox olması ilə deyil, toyların sayının az olması ilə əlaqədardır. Bizdə menyunun qiyməti 60 manatdan başlayır. Qonaq sayına görə endirim edirik. Qiymətlər 60-70-80 manat arasında dəyişir. Bu da yemək, içki, balıq məhsullarının çeşidindən asılıdır. Müştərilərə standart qiymət demirik, qonaq sayına görə endirimlər olur. Hazırda qiymət artımı nəzərdə tutulmur. Əvvəllər menyunu 60 AZN-ə təklif edib, qiymətdə güzəştə gedə bilirdik, indi isə 60 AZN deyib, güzəşt edə bilmirik. Əvvəllər 5-10 manat endirim edə bilirdik, indi isə 2-3 manat. Belə deyək, qazancımız endirim üzərindəndir”.

“Altun” sarayın baş inzibətçisi Əli Qasimov da bildirdi ki, toyların sayı ötən ilə nisbətən azdır: “Dürğunluq var, amma səbəbini bilmirik. Ümumiyyətlə, son illər toyların sayında azalma var. Şadlıq saraylarının sayının çox olması əsas səbəb deyil. Əvvəlki illərlə müqayisədə vəziyyət ürəkaçan deyil. Menü qiymətləri 40 AZN-dən başlayır. Endirim isə qonaq sayından asılıdır”.

“Kolizey” şadlıq sarayının inzibətçisi də qeyd etdi ki, toyların sayında ciddi azalma müşahidə olunur: “Keçən ilin aprel ayında 20 gündə 10-12 toy təşkil olunmuşdu. Bu il isə məclislər banket zallarında keçiriləcək. Menyuda heç bir dəyişiklik etməmişik, əksinə, qiymətləri aşağı təklif edirik. Heç gözləmədiyimiz halda. Menü qiyməti 40 AZN-dən başlayır. Müştərilər isə daha aşağı qiymət istəyirlər. Endirim qalsın qırağa, zəng edənlər də azalıb. Bahalaşmanı nəzərə alsaq, bu gün şadlıq sarayları menyuları qiymətlərini ən azı 50 AZN-dən təklif etməlidir. Amma bu, tələbatla uyğun gəlir. Pandemiya sona çatdıqdan sonra şadlıq saraylarında qonaq sayında da ciddi azalma var. Vaxt var idi ki, 300-350 nəfər-

Toy mövsümünü başladı - restoranlar toyların azlığından gileylənir

Menyu qiymətləri dəyişməz qalıb, ancaq xərclər artıb, qazanc azalıb

lik zala 200 nəfərdən az qonaq qəbul etmədik. İndi isə 100 nəfərlik məclislər belə azdır, bu isə xərcləri qarşılıdır. Müəyyən qədər işçilərin məzənsiz qalmaması üçün çalışırıq. İş olmasa, işçi də gəlmə-

yəcək. Əvvəllər ən azı 70 nəfər işlədə bilirdik, indi isə ixtisarlara var”.

İqtisadçı Xəlid Kərimli “Yeni Müsavat”a açıqlamasında vurğuladı ki, sahibkarların xərcləri artdığı

üçün qiymət artımı müşahidə oluna bilər: “Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, meyvə-tərəvəzin qiyməti ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə artıb, ət də bir qədər bahalaşıb. Bahalaş-

manın əsas səbəblərindən biri Tarif Şurasının dizelin qiymətini qaldırmasıdır. Dizelin qiymətinin 25 faiz artması sahibkarların xərclərinə çox böyük təsir göstərir. Bundan başqa, yanvar ayından etibarən elektrik enerjisi və təbii qazın yeni tarifləri müəyyən edilib. Eyni zamanda bu ilin yanvar ayından minimum əmək haqqının 16 faiz artırıldığı bildirilib. Ötən il orta aylıq əməkhaqqı 8 faiz artıb. Minimum əməkhaqqının artması ən çox aşağı təbəqələrə təsir edir. İndiki məqamda restoran və iaşə xidmətlərinin qiymət artımına gedə biləcəyini düşünmürəm. Bu amillər sahibkarların xərclərinin artmasına səbəb olur. Amma qiymət artımı üçün təzyiq davam edəcək. Sahibkarlar kütləvi şəkildə olmasa da, müştəriləri qaçırmamaq üçün selektiv şəkildə artımlar edə bilərlər. Hazırda qiymət artımı üçün xüsusi səbəb yoxdur”.

■ Nigar HƏSƏNLİ, “Yeni Müsavat”

Yeni fəsil yeni virusla gəldi - həkimlərdən xəbərdarlıq

Zülfüqar Yusifov: “Kiçik yoluxmaların yayılması da təhlükəli ola bilər”

Adil Qeybullayev: “Xəstəlik baş qaldıranda kəskin öskürək, hətta belgəmdə qanın olması kimi əlamətlər peyda olanda artıq gec olur...”

Yaz fəslinin gəlişi ənənəvi olaraq insanlarda xoş ovqat yaratsa da, infeksiyalar sarıdan arxayınlığı əsla artırmaz. Çünki virus yaya-qışa baxmaz. Bu da növbəti fakt. Xəbər verildiyi kimi, şimal qonşumuz Rusiyada yeni və naməlum virus yayılmağa başlayıb. İlk yoluxan şəxslərin məlumatlarına görə, xəstəlik əvvəlcə adi həlsizlik və ağrılarla başlayır, amma bir neçə gün sonra vəziyyət daha da pisləşir və insanlar yataq rejiminə məhkum olurlar.

Xəstələr yüksək hərarətlə mübarizə apararkən, əzəbverici qanlı öskürək hallarının olduğunu da bildiriblər. COVID-19 və A, B qripisi üçün edilən testlər isə mənfi nəticə verib. Bu da yeni virusun fərqli bir patoloji orqanizm olduğunu göstərir. Bununla belə, səhiyyə orqanları vəziyyəti diqqətlə izləyir və virusun yayılmasını dayandırmaq üçün tədbirlər görməyə davam edir.

Bəs yazda ən çox hansı viruslar fəallaşır bilər? İnsanlar daha çox nələrə diqqət etməli, necə qidalanmalıdır, ra-

sionda ət yeməkləri, yoxsa başqa qidalar üstünlük təşkil etməlidir?

Bakı Ağrı Klinikasının baş həkimi Zülfüqar Yusifov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikirlərini bölüşüb: “Viruslar davamlı olaraq mutasiyaya uğrayır, orqanizmlərdə fərqli patologiyalarda özünü büruzə verən müxtəlif xəstəliklərə səbəb ola bilərlər. Yaz-payız mövsümündə orqanizmin adaptasiya prosesləri gedir. Bu zaman da orqanizmdən güc tələb edir, immun sisteminin müdafiə mexanizmlərinin yeni şə-

raitə uyğunlaşmaq üçün güclü olmasını tələb edir. Belə zamanlarda orqanizm zəif olarsa, o zaman bakteriyaların, virusların yoluxması üçün daha əlverişli şərait yaranır. Bu baxımdan hər zaman tövsiyə olunur ki, açıq havada gezintilər çox olmalıdır, səhər saatlarında yüngül gimnastik hərəkətlər edilməlidir, qidalanmada kalorili qidaların olması, meyvə-tərəvəzin rasionda çox olması vacibdir. COVID-19 pandemiyasından yadımda qalan qorunma üsullarına diqqət etmək lazımdır. İnsanların toplu olduğu yerlərdə məsafə saxlanmalıdır. Xəstə adamlarla təmasdan uzaq olmaq lazımdır. Maskalardan istifadə etmək faydalı olardı. Əllərin gigiyenasına da nəzarət etmək lazımdır. Bütün bunlara riayət olunsaydı, virusun yayılmasının qarşısı alınar. Amma

COVID-19 təcrübəsi qorxulu təcrübə olaraq yaxın tarixdə yadımdadır. Kiçik bir Çin qəsəbəsi Uhandan yayılan virus dünyanı bürüdü, dəhşətli faciələrə səbəb oldusa, deməli, hər bir kiçik yoluxmanın yayılması da təhlükəli ola bilər”.

Tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a danışdı: “Əslində necə ki zəlzələdən sonra afterşoklar olur, COVID-19 pandemiyasından sonra da təqribən buna bənzər situasiya yaranıb. Mütəmadi olaraq ayrı-ayrı infeksiyaların baş qaldırması yeni bir epidemioloji situasiyadan xəbər verir. Bu, əslində gözlənilən idi. Hazırda Rusiyada yayılan infeksiya pulmonoz və infeksiyonistlərin qeyd etdiyi kimi, mikoplazma pnevmoniyasıdır. Bu infeksiyanın

bir problemi ondan ibarətdir ki, əvvəl-əvvəl simptomlar bilinmir. Virus xeyli çoxalır. Artıq həmin müddətdə xəstələnmiş şəxs işə gedir, insanlarla təmasda olur, başqalarını yoluxdurur. Xəstəlik baş qaldırdanda, kəskin öskürək, hətta belgəmdə qanın olması kimi əlamətlər peyda olanda artıq gec olur, başqalarını da yoluxdurmuş olur. Ona görə də maskada gəzmək məsləhətdir. İnsanlar müəyyən həlsizlik, zəiflik hiss edərsə, hərarət, burun tutulması, öskürək varsa, mütləq maskada gəzməlidir. Çünki xəstəlik antibiotiklərə tabe olmur. Burada immun sistemə güc vermək, yataq rejimində olmaq, bol maye qəbul etmək daha məqsəduyğun sayılır.

Bu gün bu cür infeksiyaların baş qaldırması artıq proqnostik baxımdan gözlənilən idi. Çünki hələ pandemiya bitməyib, COVID-19 davam edir, epidemik ocaqlar tam sönməyib. Bu, yeni infeksiyaların baş qaldırmasına səbəb olur. İmmun sistemi zəif bir şəxsə artıq hansısa bir infeksiyanın fəallaşması, aktiv bir vəziyyətə gəlməsi başqaları üçün yoluxma mənbəyinə çevrilir”.

Mütəxəssislər qeyd edir ki, yazda polen səviyyəsinin artması allergik reaksiyalara səbəb ola bilər. Bunlar asqırma, gözlərin qaşınması və burun tutulması kimi əlamətlərlə müşayiət olunur. Rinoviruslar da yaz aylarında geniş yayılır və adi soyuqdəymələrin təxminən 50%-nə səbəb

olur. Əllərin müntəzəm yuyulması və üzə toxunmaqdan çəkinmək yoluxma riskini azalda bilər. Qrip virusu yaz aylarında da aktivliyini davam etdirə bilər. Qripə qarşı peyvənd olunmaq və gigiyena qaydalarına riayət etmək vacibdir. Adenoviruslar isə təbəqə yolları infeksiyalarına səbəb olur və yaz aylarında daha çox yayılır. Əllərin yuyulması və şəxsi gigiyenaya diqqət yetirmək önəmlidir.

Respirator sinsitial virus (RSV) xüsusilə yazın əvvəllərində uşaqlar arasında rast gəlinir və təbəqə yolları infeksiyalarına səbəb olur. Həkimlər qeyd edir ki, uşaqların gigiyenasına xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Mütəxəssislər immunitetin gücləndirilməsi üçün meyvə, tərəvəz və yağsız ətlər kimi qidalarla zəngin balanslı qidalanmanı məsləhət görür. Müntəzəm idman immuniteti artırır və ümumi sağlamlığı yaxşılaşdırır. Yuxu immunitet sisteminin normal fəaliyyəti üçün vacibdir. C vitamini (sitrus meyvələri, brokkoli), D vitamini (yumurtanın sarısı, balıq), sink (qırmızı ət, paxlalılar) kimi qidalar immuniteti gücləndirir. Yoğurt, kefir və turşu kələm kimi qidalar bağırsaq florasını dəstəkləyərək immuniteti artırır. Kifayət qədər su içmək bədənin funksiyalarını dəstəkləyir və toksinlərin atılmasına kömək edir. Yağsız ət məhsulları protein və sink mənbəyi kimi immunitet üçün faydalıdır.

■ Afəq MİRƏYİQ, “Yeni Müsavat”

MUSAVAT

Son səhifə

N 54 (8664) 3 aprel 2025

A P R E L

Almaniyada qəribə hadisə: Polis saatlarla qadın kuklanın "qətlini" araşdırırdı

Almaniyada maraqlı və qəribə hadisə baş verib. Polis beş saat ərzində rezindən hazırlanmış qadın kuklanın "qətlini" araşdırıb. Oxu.Az-ın xəbərinə görə, bu barədə "Daily Mail" nəşri yazıb. Məlumat görə, polis qurbanın kukla olduğunu bilmədən saatlarla araşdırma aparıb. Bildirilir ki, "cəsd" yerli sakinlərdən biri tərəfindən aşkar edilib. Kişi itini gəzdirərkən tərk edilmiş bir binanın yaxınlığında plastik torbanın içində yananmış qadın qalıqlarına rast gəlib. O, dərhal polisa zəng edib. Hadisə yerinə polisler, müstəntiqlər, məhkəmə-tibbi ekspertləri gəlib. Ərazi mühasirəyə alınıb, hər tərəfli araşdırma üçün fotosəkillər çəkilib, dronlar işə salınıb, 3D skanerlərdən istifadə olunub.

Yalnız beş saatlıq araşdırmadan sonra kriminalistlərdən biri tapıntıyı ətraflı yoxlamaq və "cəsd"ə toxunmaq qərarına gəlib və bu zaman qarşılıqlı insan deyil, sadəcə rezindən kukla olduğunu başa düşüb. Bundan sonra polis işi dərhal bağlayıb, kukla isə çantaya qoyularaq utilizasiya edilib.

Arıqlamağı sürətləndirən qidalanma sxemi

Kolorado Universitetinin alimləri müəyyən ediblər ki, həftədə üç gün dövrü açıq gündəlik kalori hesablamadan daha effektiv çəki itirməyə kömək edir. Tədqiqatın nəticələri "Annals of Internal Medicine" (AIM) jurnalında dərc edilib. Tədqiqatda artıq çəkisi və ya piylənməsi olan 165 yetkin insan iştirak edib. Onlar iki qrupa bölünüblər. Birinci qrup modifikasiya edilmiş açıq rejimini saxlayıb - həftədə üç gün (ardıcıl olmayaraq) iştirakçılar adətən qəbul etdiklərindən 80% daha az kalori qəbul etməli idilər. Qalan günlərdə könüllülər ciddi məhdudiyyətlər olmadan qidalanıblar. İkinci qrupdakı sınaq iştirakçıları hər gün klassik kalori defisitinə riayət ediblər. Qeyd olunur ki, bütün iştirakçılar idman zalına pulsuz abunələr alıblar - onlara həftədə ən azı 300 dəqiqə idmanla məşğul olmaq tövsiyə edilib.

Her iki qrup qəbul edilən lərdən istifadə etməyi öyrə-kalorini izləmək üçün tətbiq-nib. Könüllülərə, həmçinin

gündəlik kalorinin 55%-ni karbohidratlara, 15%-ni zülallara ayırmaq, qalan 30%-ni isə yağlardan almaq məsləhət görülüb. Könüllülər bir il ərzində pəhrizə riayət ediblər. Eksperimentin sonunda birinci qrupdakı iştirakçılar gündəlik kalori məhdudiyyəti olan qrupla müqayisədə orta hesabla bədən kütləsinin 7.6%-ni itirib, ikinci qrupda isə bu göstərici 5% olub.

Üç günlük interval açlığına riayət edənlərdə, həmçinin bir neçə kardiometabolik göstəricilərdə daha əlverişli dəyişikliklər müşahidə edilib. Xüsusilə belə qidalanma sxemi sistolik arterial təzyiqi azaltmağa, xolesterin (ümumi və ASLP) və acqarına qan qlükozası səviyyələrini normallaşdırmağa kömək edib.

Rusiyada həkimlər ağciyərində metal zıncırov olan kişini xilas ediblər

Rusiyanın Yekaterinburq şəhərində 40 yaşlı kişinin ağciyərindən üzərində oyma olan metal zıncırov çıxarılıb. Oxu.Az-ın Gazeta.ru-ya istinadən verdiyi xəbərə görə, bu barədə Sverdlovsk vilayətinin Səhiyyə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən məlumat verilib. Bildirilib ki, xəstə vaxtaşırı boğulma tutmaları şikayəti ilə tibb müəssisəsinə yerləşdirilib. Həkimlər müəyyən ediblər ki, kişinin aralıq bronxunda yad cism var. Bunun təxminən iki-üç santimetr ölçüsündə zıncırov olduğu ortaya çıxıb. Həmin zıncırovun üzərində "1975" rəqəmləri yazılmış oyma da olub. Lakin cismnin ağciyərinə necə düşdüyü açıqlanmayıb. Həkimlər uzun müddət xüsusi qarmaq vasitəsilə zıncırovu çıxarmağa çalışsalar da, o, sürüşdüyü üçün buna nail ola bilməyiblər. Nəhayət, səbr və özünəmədarət sayəsində həkimlər yad cismi çıxara biliblər. Həmin şəxsin özünü yaxşı hiss etdiyi bildirilib.

Alimlər meymunçıçayı ilə bağlı həyəcan təbili çalır

Əgər meymunçıçayına (Mpox) qarşı effektiv tədbirlər görülməzsə, epidemiya global sağlamlıq üçün ciddi təhlükə yarada bilər. Bu barədə Böyük Britaniyanın Surrey Universitetinin bir qrup tədqiqatçısının "Nature Medicine" jurnalındakı məqaləsində deyilir. Yazıda qeyd olunur ki, əvvəllər əsasən heyvanlardan insanlara keçən virus indi insandan insana keçmək mərhələsinə qədəm qoyub. Xatırladaq ki, hələ ötən il Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) Afrikada yayılan meymunçıçayı epidemiyasını bütün dünya üçün ciddi təhlükə törətdiyini bəyan edib. ÜST meymunçıçayı xəstəliyi ilə bağlı insanları vaksinasıyaya çağırıb.

Bunları bilirsinizmi?

- * Tarakanlar təxminən 250 milyon il yaşasalar da, heç bir dəyişikliyə məruz qalmayıblar.
- * Kenqurular geriye doğru yeriye bilməzlər.
- * Fillər tullananmayan yeganə məməlilərdir.
- * Bir inək həyatı boyu təxminən 200.000 stəkan süd istehsal edir.
- * Erkək pinqvinlər 4 aylıq inkubasiya dövründə heç nə yemirlər.
- * Siçan susuz dəvədən də çox qala bilər.
- * Köçəri quşlar "V" formasında uçuş və beləliklə, sərf etdikləri enerjinin 23 faizini qənaət edirlər.
- * Xəstələnməyən yeganə heyvan köpəkbalığıdır.
- * Bir ildə dənizlərdən tutulan balıqların çəkisinin üç qatı dənizlərə atılır.
- * Tibetdə çay fincanını iki əllə tutmaq hörmətsizlikdir.
- * Lobsterlərin mavi qanı var.
- * Dünyada ən böyük yumurta köpəkbalığıdır.
- * Köstəbə bir gecədə 90 metrlik tunel qaza bilər.
- * Bir ilbizin dişlərinin sayı 25 minə çata bilər.
- * İlbizlər yemək yemədən üç il yatır.
- * Zürafələrin səs telləri yoxdur.
- * Qütb ayları solaxaydır.

Alimlər Çində 16 min il əvvəl yaşamış insanın üzünü bərpa ediblər

Çinin Quansi-Çuan Muxtar Rayonundan olan alimlər müasir 3D texnologiyalarından istifadə edərək 16 min il əvvəl yaşamış insanın görünüşünü bərpa ediblər.

Tədqiqatın nəticələri "Journal of Archaeological Science" jurnalında dərc olunub. Qədim insanın qalıqları (kəllə sümüyü) Quansi əyalətinin Lonqan qəzasının Bolan kəndindəki təpədə yerləşən Yahuay mağarasında tapılıb. Bu, Çin ərazisində aşkar edilmiş paleolit dövrünə aid ikinci dəfn yeridir. Tapıntı qədim insanların müxtəlifliyi, miqrasiya prosesləri və son paleolit dövrü insanların adətləri haqqında daha çox məlumat əldə etməyə imkan verəcək. Aparılan tədqiqat nəticəsində alimlər müəyyən ediblər ki, qədim insanın kəlləsi müasir qadınların kəllələrindən böyük, lakin müasir kişilərin kəllələrindən kiçikdir. Alın sümüyü qalxmış vəziyyətdədir. Bərpa edilmiş üz dairevi forma-ya, dar gözlərə, nisbətən dolğun dodaqlara və yastı buruna malikdir.

Xolesterini ən çox yüksəldən qəhvə növü açıqlanıb

Endokrinoloq, tibb elmləri doktoru Zuxra Pavlova xolesterinin səviyyəsini ən güclü şəkildə artıran qəhvə növünü adlandırılıb. Milli.Az e-saglam.az-a istinadən xəbər verir ki, o, bu barədə öz Telegram kanalında danışıb. Pavlova bildirib ki, qəhvə məşinində və ocaqda dəmlənən qəhvə növləri ürək-damar sisteminin sağlamlığı üçün ən zərərli hesab olunur. Məhz onların tərkibində diterpenlərin kafestol və kahveolun ən yüksək konsentrasiyası aşkar edilmişdir - "pis" xolesterinin səviyyəsini artıran maddələr.

Həkim aydınlaşdırıb ki, bu maddələrin konsentrasiyası qəhvə məşinin növündən və filtrlərin nə qədər əvvəl təmizləndiyindən asılı olaraq dəyişir. "Qəribədir ki, muntəzəm olaraq təmizlənən qəhvə məşinləri ən pis nəticələri göstərdi, çünki zərərli maddələrlə doymuş su yolunda daha az maneə ilə qarşılaşdı", - dedi.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500